

Załącznik
do Uchwały Nr XVII/99/04
Rady Powiatu Łosickiego
z dnia 16 sierpnia 2004 r.

*PLAN ROZWOJU
LOKALNEGO
POWIATU ŁOSICKIEGO*

Łosice 2004

SPIS TREŚCI

Wstęp	4
I. Obszar i czas realizacji	5
II. Aktualna sytuacja społeczno – gospodarcza w powiecie łosickim	6
1. Rys historyczny	6
2. Położenie, powierzchnia	8
3. Środowisko przyrodnicze	10
3.1. Klimat i rzeźba terenu	10
3.2. Zasoby wodne	11
3.3. Gleby	11
3.4. Lasy	12
3.5. Surowce mineralne	12
3.6. Obszary chronione	12
4. Sfera społeczna	14
4.1. Ludność	14
4.2. Edukacja, kultura i sport	15
4.3. Opieka zdrowotna	18
4.4. Rynek pracy i bezrobocie	21
4.5. Bezpieczeństwo	23
5. Sfera gospodarcza	25
5.1. Podmioty gospodarcze	25
5.2. Rolnictwo	27
5.3. Turystyka	28
5.4. Stan obiektów dziedzictwa kulturowego	30
6. Infrastruktura techniczna	33
6.1. System komunikacji	33
6.2. Gospodarka wodno-ściekowa	34
6.3. Gospodarka odpadami	36
6.4. Sieć energetyczna i gazownicza	37
6.5. Łączność	37
III. Zadania polegające na poprawie sytuacji w Powiecie Łosickim	39

1. Analiza SWOT	39
IV. Realizacja zadań i projektów	43
V. Powiązanie projektów z innymi działaniami realizowanymi na terenie Powiatu Łosickiego	50
VI. Oczekiwane wskaźniki osiągnięć Planu Rozwoju Lokalnego	51
VII. Plan finansowy na lata 2004-2006 (obligatoryjnie) i na lata 2007-2013 (fakultatywnie)	53
VIII. System wdrażania	57
IX. Sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej	58
1. System monitorowania Planu Rozwoju Lokalnego Powiatu Łosickiego	58
2. Sposoby oceny Planu Rozwoju Lokalnego	58
3. Sposoby inicjowania współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi	59
4. Public Relations Planu Rozwoju Lokalnego	59

WSTĘP

Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Łosickiego to zestaw działań, które mają być podjęte w określonym otoczeniu i terminie, zmierzających do długotrwałego i zrównoważonego rozwoju powiatu. Obowiązek posiadania tego dokumentu nakłada Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego. Celem strategicznym ZPORR jest tworzenie warunków wzrostu konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów w taki sposób, aby sprzyjać długofalowemu rozwojowi gospodarczemu, jego spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej oraz integracji z Unią Europejską.

Plan został przygotowany na lata 2004-2013, przy czym zapisy dotyczące okresu 2004-2006 są bardziej precyzyjne niż działania w latach późniejszych, które są określone jako długoterminowe i umożliwiające ich weryfikację w końcu okresu programowania 2004-2006.

Plan Rozwoju Lokalnego jest dokumentem uchwalonym przez Radę Powiatu, określającym najważniejsze działania mające na celu ciągły rozwój powiatu oraz przedstawienie przewidywanych efektów tych działań. Jednym z podstawowych warunków powodzenia realizacji zamierzeń jest dobra współpraca władz samorządowych, mieszkańców i lokalnych przedsiębiorców.

Środki publiczne są podstawowym narzędziem realizacji planu, jednak wiele z zamierzeń przekracza możliwości finansowe samorządu. Dlatego konieczne będzie pozyskiwanie środków pozabudżetowych (w tym fundusze unijne) na inwestycje, przedsięwzięcia oraz współpracę z władzami gminnymi.

I. OBSZAR I CZAS REALIZACJI PLANU ROZWOJU LOKALNEGO

Obszar realizacji Planu Rozwoju Lokalnego obejmuje swoim zasięgiem teren Powiatu Łosickiego, natomiast okresy programowania Unii Europejskiej, lata 2004 – 2006 i 2007 – 2013, narzucają ramy czasowe realizacji planu, natomiast określone w ZPORR priorytety, wyznaczają obszary działalności powiatu. Analizie poddano: sferę społeczną, gospodarczą, techniczną i finansową.

Przygotowany przez nas dokument stanowi, zatem krótką (na lata 2004 – 2006) i długoterminową (na lata 2007 - 2013) wizję rozwoju potencjału gospodarczego powiatu, który warunkuje wzrost konkurencyjności oraz przeciwdziałanie dalszej marginalizacji niektórych obszarów w taki sposób, aby sprzyjać długofalowemu rozwojowi społecznemu powiatu, jego spójności ekonomicznej i społecznej oraz integracji z Unią Europejską.

Plan Rozwoju Lokalnego przedstawia sytuację społeczno-gospodarczą Powiatu. Formuluje on określone priorytety, cele i zadania realizacyjne zmierzające do rozwiązania określonych problemów. Szacuje wartość każdego zadania i źródło jego finansowania oraz wskazuje czas realizacji.

Udział miejscowej społeczności w formułowaniu Planu dokonywał się poprzez konsultacje wybranych problemów z określonymi instytucjami i środowiskami, a także podczas Warsztatów Ożywienia Gospodarczego.

Dokument ten będzie modyfikowany i wzbogacany w przyszłości w miarę zaistniałych potrzeb przez Radę Powiatu Łosickiego.

II. AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO – GOSPODARCZA W POWIECIE ŁOSICKIM

1. Rys historyczny

Pierwsze wzmianki o Łosicach pochodzą z 1264 roku. Początków Łosic można doszukiwać się w położonym 6 km od miasta grodzisku średniowiecznym pochodzącym z okresu XI-XIII w., leżącym w sąsiedztwie wsi Dziećcioły. Udokumentowana historia miasta zaczyna się od 1505 roku, kiedy to z rąk króla Aleksandra Jagiellończyka Łosice otrzymały prawa miejskie. Zostały tym samym przeniesione z prawa ruskiego i litewskiego na prawo magdeburskie. Oznaczało to uwolnienie mieszczan łosickich od władzy i sądownictwa urzędników wielkksiążęcych oraz uzyskanie uprawnień samorządowych, takich jak powoływanie wójta, burmistrza i rady miejskiej. Przywilej zezwalał na organizowanie cotygodniowego targu i czterech jarmarków rocznie. Mowa w nim również o przeniesieniu rynku w dogodniejsze miejsce i o budowie ratusza miejskiego. Pierwszych dokładniejszych danych o stanie miasta dostarcza inwentarz starostwa mielnickiego z 1551 roku. W Łosicach istniały wówczas dwie cerkwie: pw. św. Przemysła (Matki Boskiej) i św. Michała oraz dwa kościoły rzymskokatolickie: pw. św. Zygmunta i św. Ducha, ufundowane i uposażone przez Zygmunta I w 1551 roku. Około 1560 roku wraz z południową częścią starostwa mielnickiego zostały wyodrębnione jako osobna dzierżawa królewska, wkrótce potem nazwana starostwem. W skład starostwa weszły dwór z folwarkiem, miasto oraz wsie Kornica, Ruda (dziś Rudka), Szpaki, Szydłówka, Olszanka, Próchenki, Łepki oraz Korczówka.

Wojna ze Szwedami w latach 1655-1660 przyniosła niemal zupełną ruinę miasta. Jednak jego pozycja w XVIII wieku znacznie się podniosła. Starostwo łosickie funkcjonowało do ostatniego rozbioru państwa polskiego w 1795 roku. Dostało się wtedy pod panowanie austriackie. W okresie Królestwa Warszawskiego w 1809 roku Łosice awansowały do rangi miasta powiatowego. Pełniły tę funkcję również w Królestwie Polskim. Z mapy powiatowej Królestwa Łosice znikły w 1842 roku, po upadku powstania listopadowego, w wyniku przeprowadzonej carskiej

reformy administracyjnej. Nadano jednak Łosicom status miasta okręgowego. Taki stan utrzymał się do 1867 roku, kiedy to za zdecydowany udział miejscowej ludności w powstaniu styczniowym Łosice straciły prawa miejskie i zostały zdegradowane do roli gminy. Inicjatorem działalności spiskowej i przywódcą w powstaniu styczniowym był miejscowy lekarz Władysław Czerkawski. W jego mieszkaniu 18 stycznia 1863 roku odbyła się narada działaczy „Czerwonych”, na której zapadły decyzje w sprawie ataku na carskie garnizony w dniu wybuchu powstania.

Po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku Łosice włączono do powiatu konstantynowskiego, a następnie w 1932 roku - siedleckiego. W czasie II wojny światowej centrum Łosic zostało w dużym stopniu zniszczone, zbombardowano żydowską bożnicę, a wielotysięczną ludność żydowską poddano represjom. Okolice Łosic podczas wojny były bazą działań ruchu oporu i widownią wielu akcji zbrojnych. Walczył tutaj oddział 34 pułku piechoty 9 dywizji AK pod dowództwem mjr Stefana Wyrzykowskiego „Zenona”.

Powolny rozwój miasteczka, w znacznym stopniu zniszczonego podczas działań militarnych w czasie II wojny światowej, został przyspieszony w momencie utworzenia powiatu łosickiego w 1956 roku z części powiatów: bialskiego, siedleckiego i sokołowskiego, który funkcjonował do 1975 roku w województwie warszawskim, a następnie wszedł w skład województwa białkopodlaskiego.

1 stycznia 1999 roku w wyniku wprowadzenia reformy administracyjnej kraju Łosice zostały ponownie siedzibą powiatu w województwie mazowieckim.

2. Położenie, powierzchnia

Powiat Łosicki jest najbardziej wysuniętym na wschód obszarem województwa mazowieckiego. Od zachodu graniczy z powiatem siedleckim, od półn.- wsch. z siemiatyckim (woj. podlaskie) oraz od połud.- wsch. z bialskim (woj. lubelskie). Przez rejon powiatu w kierunku północ – południe przebiega droga krajowa nr 19 o znaczeniu międzynarodowym. W pobliżu Łosic przebiega także linia kolejowa Warszawa – Hajnówka ze stacją w Niemojkach. Łosice stanowią lokalny węzeł komunikacji samochodowej. Zbiegają się tu trasy: Lublin - Białystok oraz Warszawa - Terespol. Położenie Łosic na zbiegu głównych szlaków komunikacyjnych sprzyja ponadlokalnym kontaktom gospodarczym, a także stanowi dogodny punkt wypadowy dla turystów udających się w pobliskie tereny nadbużańskie.

Cały obszar powiatu łosickiego położony jest w zlewni rzeki Bug, która wyznacza północno - wschodnią granicę powiatu. Największe rzeki będące lewobrzeżnymi dopływami Bugu to: Toczna, nad którą leżą Łosice oraz Sarenka i Czyżówka. W południowo - wschodniej części powiatu (teren gm. Huszlew, Stara Kornica) przepływają rzeki Złota Krzywula i Klukówka - dopływy rzeki Krzny. W zachodniej części, w gminie Olszanka znajdują się źródła rzeki Liwiec.

Pod względem geograficznym powiat położony jest w granicy Prowincji Nizy Środkowoeuropejskiego (makroregion Nizina Południowopodlaska). Wyróżnia się tu mezoregiony: Podlaski Przełom Bugu, Wysoczyzna Siedlecka i Równina Łukowska. Niemal cały obszar pokrywają osady czwartorzędowe naniesione przez lądolód, których miąższość w okolicach Łosic przekracza 170m. Osady trzeciorzędowe nie tworzą ciągłej warstwy i występują w postaci płatów o miąższości kilkudziesięciu metrów. Rzeźba terenu została ukształtowana w czasie czwartorzędu, w okresie działania lądolodu. Tereny charakteryzują się występowaniem strefy moren czołowych.

Pod względem krajobrazowym teren jest mało urozmaicony. Występują krajobrazy nizinne z przewagą równin peryglacjalnych. Najbardziej atrakcyjną pod względem krajobrazowym jest dolina Bugu. Obszar ten chroniony jest w postaci parku krajobrazowego „Podlaski Przełom Bugu”.

Obszar Powiatu Łosickiego jest jednym z chłodniejszych w całym województwie mazowieckim. Jest to wpływ klimatu kontynentalnego. Okres bezprzymrozkowy i wegetacyjny trwają krócej niż w pozostałej części kraju. Różnica ta waha się w granicach 9 - 15 dni. Średnia suma opadów rocznych jest niska. Przeważają wiatry z kierunku zachodniego oraz południowo-zachodniego. Wiatry zachodnie przynoszą latem powietrze chłodniejsze i wilgotne, zimą natomiast cieplejsze w porównaniu z suchymi i chłodnymi masami powietrza kontynentalnego. W ostatnich latach obserwowane są często anomalie pogodowe, które prawdopodobnie wiążą się ze zmianą klimatu na całej naszej półkuli, co rzutuje na klimat lokalny.

Mapka 1. Podział administracyjny powiatu łosickiego

Powierzchnia powiatu łosickiego wynosi 771,77 km², w jego skład wchodzi sześć gmin: Łosice, Huszlew, Olszanka, Platerów, Sarnaki i Stara Kornica.

Tabela 1. Ogólna charakterystyka gmin powiatu łosickiego

Gmina	Dane lokalizacyjne i administracyjne		
	Ludność	Powierzchnia (km ²)	Liczba miejscowości i sołectw
miasto i gmina Łosice	11 207	121,24	19
gmina Huszlew	3 315	117,6	25
gmina Olszanka	3 439	86,7	17
gmina Platerów	5 533	128,9	23
gmina Sarnaki	5 541	197,3	32
gmina Stara Kornica	5 089	115,0	20

3. Środowisko przyrodnicze

3.1. Klimat i rzeźba terenu

Obszar powiatu jest jednym z chłodniejszych w całym województwie mazowieckim. Okres bezprzymrozkowy i wegetacyjny trwają krócej niż w pozostałej części kraju. Różnica ta waha się w granicach 9-15 dni.

Na terenie powiatu zaznaczają się wpływy klimatu kontynentalnego, co wyraża się dużą amplitudą temperatur w ciągu roku (od +30 do -30°C) oraz niezbyt wysoką sumą opadów atmosferycznych. Średnia roczna temperatura powietrza waha się w granicach 7-8°C, a średnia roczna suma opadów wynosi od 550mm do 560mm.

Na okres wegetacyjny przypada średnio 2/3 rocznej sumy opadów. Okres wegetacyjny trwa 210-215 dni, a początek tego okresu przypada na 5-7 IV, zaś koniec na 25-30 X. Zima średnio trwa 108-110 dni, a średni czas zalegania pokrywy śniegowej to 55-60 dni. Liczba dni z temperaturą ujemną wynosi około 50-55 dni. Występujące na terenie powiatu w przeważającej części wiatry zachodnie przynoszą latem powietrze chłodniejsze i wilgotne, zimą natomiast cieplejsze w porównaniu z suchymi i chłodnymi masami powietrza kontynentalnego.

Dzisiejsza rzeźba terenu powiatu łosickiego została ukształtowana w czasie czwartorzędu. Niemal cały obszar powiatu pokrywają osady czwartorzędowe naniesione przez lądolód stadiału mazowiecko-podlaskiego (złodowacenie środkowo-polskie), których miąższość w okolicach Łosic przekracza 170 m. Osady trzeciorzędowe nie tworzą ciągłej warstwy i występują w postaci płatów o grubości kilkudziesięciu metrów. Tereny północne powiatu charakteryzują się występowaniem stref moren czołowych. Jest to obszar doliny Bugu, który stanowi część Parku Krajobrazowego „Podlaski Przełom Bugu”. W obrębie doliny Bugu występują charakterystyczne poziomy tarasowe, różnica wysokości względnej pomiędzy dnem doliny a wierzchołką dochodzi nawet do 50 m (na odcinku Klepaczew-Mierzvice w gminie Sarnaki).

Część południowa powiatu charakteryzuje się równiną, płaską powierzchnią z małymi różnicami wysokości. Najwyżej położonym punktem na terenie powiatu

łosickiego jest wyniesienie koło wsi Litewniki Nowe, w pasie kulminacji czołowo-morenowych, którego wysokość wynosi 190,8 m npm.

3.2. Zasoby wodne

Pod względem hydrograficznym powiat łosicki leży w zlewni Bugu, która jest rzeką III rzędu. Głównymi jej dopływami na terenie powiatu są rzeka Toczna oraz Sarenka. Wszystkie cieką mają charakter nizinny, wykazują względnie małą roczną zmienność prędkości i wielkości przepływu. Charakteryzują się również niską zasobnością w wodę. Rzeki te zasilane są głównie wodą opadową, której roczna suma na tym obszarze wynosi od 550 do 560 mm. Bug na odcinku powiatu łosickiego jest rzeką nieuregulowaną. Decyduje to o znacznym zróżnicowaniu szerokości jak i głębokości koryta. Bug charakteryzuje się śnieżno-deszczowym ustrojem zasilania i dwoma wysokimi stanami wód na wiosnę, w kwietniu, oraz latem, w czerwcu i lipcu. Najniższe stany wód zanotowano we wrześniu. Średni roczny przepływ Bugu w dolnym biegu wynosi 140 m³/s

3.3. Gleby

Na terenie powiatu łosickiego występują głównie gleby piaskowe różnych typów genetycznych oraz biellicowe i pseudobiellicowe. Pod względem przydatności rolniczej, na gruntach ornych przeważają gleby średnie o przewadze klasy bonitacyjnej IV, a wśród użytków zielonych – gleby słabe V i VI klasy. Najlepsze gleby występują w gminach Łosice i Platerów, natomiast najgorsze na terenie gminy Sarnaki. Według danych IUNG średni wskaźnik oceny gleb użytków rolnych na terenie powiatu łosickiego waha się w granicach od 40 do 50 punktów (w skali 100 pkt.)

Na terenie powiatu łosickiego użytkowanie gruntów przedstawia się następująco:

- 56,2% grunty orne,
- 20,4% lasy,
- 15,4% łąki i pastwiska,
- 1,3% sady,
- 6,7% pozostałe grunty.

3.4. Lasy

W powiecie łosickim lasy zajmują 15679,19 ha, co stanowi około 20,4% całkowitej powierzchni powiatu. Wskaźnik ten nieznacznie odbiega od średniej dla województwa mazowieckiego (21,9%), ale wyraźnie od średniej krajowej (28,5%) i europejskiej (33%), a tym bardziej od przyjętego w krajach Unii Europejskiej wskaźnika kierunkowego (42%).

Lasy państwowe stanowią około 52% (8128,19 ha), natomiast lasy prywatne 48% (7551,0 ha). Lasy państwowe są administrowane przez Nadleśnictwo Sarnaki, natomiast lasy prywatne nadzorowane są przez Starostwo. W układzie przestrzennym najwyższym stopniem lesistości charakteryzują się północno-wschodnie gminy powiatu, zaś najmniejszą południowo-zachodnie.

3.5. Surowce mineralne

Na obszarze powiatu łosickiego występują złoża takich surowców mineralnych jak: piasek, żwir, surowce ilaste, torf i kreda pizząca. Do najintensywniej eksploatowanych złóż surowcowych należą przede wszystkim złoża torfu. Kopalina ta znalazła zastosowanie w uprawie pieczarek, która jest jednym z ważniejszych działów rolnictwa na terenie powiatu. W mniejszych ilościach wydobywane jest kruszywo naturalne (żwir i piasek). Na terenie powiatu zostały zbilansowane bardzo duże złoża kredy, której wydobycie w obecnej chwili jest niewielkie.

3.6. Obszary chronione

Ochrona przyrody i krajobrazu polega na tworzeniu parków narodowych i rezerwatów przyrody, uznaniu za pomniki przyrody poszczególne twory przyrody i ich skupienia, prowadzeniu ochrony gatunkowej roślin i zwierząt zagrożonych w swoim bycie lub rzadko występujących, tworzeniu parków krajobrazowych oraz wyznaczaniu obszarów chronionego krajobrazu.

W obrębie powiatu łosickiego występują wszystkie w/w formy ochrony przyrody poza jedną - Parkiem Narodowym. Pod tym względem powiat łosicki jest

bardzo atrakcyjnym obszarem przyrodniczym i w miarę czystym nieskażonym ekologicznie terenem.

Najcenniejsze obiekty przyrody chronionej znajdują na terenie gminy Platerów i Sarnaki. W 1994 r. utworzony został w dolinie Bugu Park Krajobrazowy „Podlaski Przełom Bugu”. Obejmuje on fragment lewobrzeżnej doliny Bugu. Na terenie powiatu łosickiego powierzchnia parku wynosi 15393 ha, w tym 4387 ha w gminie Platerów i 11006 ha w gminie Sarnaki. Otulina Parku zajmuje powierzchnię 7759 ha. Należy podkreślić, że teren chroniony w formie Parku Krajobrazowego – „Podlaski Przełom Bugu” jest ważnym w skali kraju korytarzem ekologicznym, gdzie występują rzadkie i chronione gatunki roślin i zwierząt.

W okolicy Zabuża i Mielnika Bug tworzy malowniczy przełom przecinający strefę moren czołowych. Tutaj w 1983 r. został utworzony rezerwat przyrody (leśno-krajobrazowy) o powierzchni 34,07 ha „Zabuże” w gminie Sarnaki. Ochronie podlegają głównie starodrzew dębowy i dębowo -sosnowy z bogatą florą. Drugi to rezerwat „Kózki” również w gminie Sarnaki o pow. 86,12 ha.

Użytków ekologicznych powołanych przez wojewodę jest dziesięć:

- 3 w gminie Platerów obejmujących łącznie 61,1 ha
- 5 w gminie Sarnaki obejmujących łącznie 8,97 ha
- 1 w gminie Stara Kornica obejmujący 1,43 ha
- 1 w gminie Huszlew obejmujący 3,24 ha

Ponadto jeden utworzony Uchwałą Rady Miasta i Gminy Łosice zwany „Storczykowa Łączka” o pow. 2,61 ha oraz siedem powołanych Uchwałą Rady Gminy Olszanka o łącznej pow. 16,81 ha. Najcenniejszym użytkiem ekologicznym jest „Łozowisko” o powierzchni 27,26 ha we wsi Czuchów – Pieńki, w skład którego wchodzi torfowiska, zarośla wierzbowe, fragmenty podmokłych łąk przyległych do rzeki Toczna. Na terenie powiatu zachowało się 15 obiektów parkowo – pałacowych. Ogółem w powiecie łosickim istnieje 82 pomników przyrody:

4. Sfera społeczna

4.1. Ludność

Powiat łosicki pod względem liczebności mieszkańców (33 417 osób) znajduje się na ostatnim miejscu spośród powiatów województwa mazowieckiego. Mieszkańcy powiatu stanowią 0,65 % całej ludności województwa. Powiat charakteryzuje się małą gęstością zaludnienia, na 1 km² przypada około 43 mieszkańców. W poniższej tabeli zestawiono liczbę ludności w poszczególnych gminach powiatu łosickiego.

Tabela 2. Liczba ludności w powiecie łosickim oraz w poszczególnych gminach w 2003r.

Jednostka administracyjna	Liczba ludności	Mężczyźni	Kobiety	% ludności w powiecie	Gęstość zaludnienia m/km ²
gm. m-w. Łosice	11 207	5 529	5 678	33,5	92
gm.w. Huszlew	3 093	1 603	1 490	9,3	29
gm.w. Olszanka	3 341	1 687	1 654	10,0	40
gm.w. Platerów	5 242	2 666	2 576	15,7	43
gm.w. Sarnaki	5 445	2 691	2 754	16,3	28
gm.w. Stara Kornica	5 089	2 573	2 516	15,2	44
Powiat łosicki	33 417	16 749	16 668	100	43

Mieszkańcy powiatu stanowią:

- 54,8% w wieku produkcyjnym,
- 26,3% w wieku przedprodukcyjnym,
- 18,9% w wieku poprodukcyjnym.

Na 100 osób w wieku produkcyjnym w powiecie łosickim przypada 83 osoby w wieku nieprodukcyjnym, a biorąc pod uwagę powolny, ale systematyczny spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym tym samym zwiększa się stopniowo udział osób w wieku poprodukcyjnym.

4.2. Edukacja, kultura, sport

4.2.1. Edukacja

Na terenie powiatu łosickiego na bazę materialną szkolnictwa podstawowego składa się 25 szkół podstawowych do których uczęszcza 3045 dzieci. Niestety nasze szkolnictwo podstawowe charakteryzuje się rozproszoną i rozdrobnioną siecią szkolną szczególnie na wsi.

W związku z malejącą liczbą uczniów w szkołach podstawowych, gminy jako organy prowadzące dokonują symulacji i przeprowadzające zmianę organizacji szkół na swoim terenie. Głównie z tego powodu w szkolnictwie podstawowym powiatu w ciągu ostatnich lat ubyło 10 szkół.

W powiecie łosickim funkcjonuje 8 gimnazjów do których uczęszcza 1714 uczniów. Ponadto w powiecie funkcjonuje 7 przedszkoli z tego 2 w mieście Łosice i 5 na wsi. Uczęszcza do nich 218 dzieci.

Tabela 3. Liczba uczniów w poszczególnych szkołach ponadgimnazjalnych prowadzonych przez Powiat na koniec roku szkolnego 2003/2004

Nazwa szkoły	Liczba uczniów
Zespół Szkół Nr 1	505
Zespół Szkół Nr 2	565
Zespół Szkół Nr 3	778
Ośrodek Szkolno – Wychowawczy	105

Obecnie w Łosicach funkcjonują dwie szkoły niepubliczne: Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych – prowadzone przez Zakład Doskonalenia Zawodowego w Białej Podlaskiej, do którego uczęszcza 57 słuchaczy oraz Policealne Studium Informatyki – prowadzone przez Towarzystwo Wiedzy Powszechnej w Siedlcach, które kształci 16 osób.

W 2000 r. w Zespole Szkół Nr 3 w Łosicach rozpoczął działalność Zamiejscowy Wydział Akademii Podlaskiej w Siedlcach.

Z punktu widzenia strategicznych kierunków rozwoju powiatu łosickiego, kluczowe znaczenie ma nauczanie średnie, ponieważ leży ono w gestii Starostwa

Powiatowego. Pełen wykaz oferowanych w ponadgimnazjalnych powiatu zawodów, specjalności i kierunków kształcenia przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4. Charakterystyka szkół ponadgimnazjalnych prowadzonych przez Powiat

Nazwa szkoły	Typ szkoły	Profil, zawód, specjalność
Zespół Szkół Nr 1 w Łosicach, ul. Szkolna 5	Liceum Ogólnokształcące	–
Zespół Szkół Nr 2 w Łosicach, ul. Piłsudskiego 9	Liceum Profilowane	– zarządzanie informacją
	Technikum /4-letnie/	– budowlane – elektryczne – mechaniczne – samochodowe – technologii żywności
	Zasadnicza Szkoła Zawodowa	– mechanik pojazdów samochodowych – technolog robót wykończeniowych
	Technikum /3-letnie/	– elektryczne – mechaniczne – budowlane
Zespół Szkół Nr 3 - Rolnicze Centrum Kształcenia Ustawicznego im. St. Staszica w Łosicach, ul. Radzyńska 1	Liceum Ogólnokształcące	–
	Liceum Profilowane	– ekonomiczno – administracyjny – usługowo – gospodarczy – kształtowanie środowiska
	Technikum /4letnie/	– agrobiznesu – żywienia i gospodarstwa domowego – rolnicze – ogrodnicze
	Zasadnicza Szkoła Zawodowa	– wiejskie gospodarstwo domowe – mechanik operator maszyn rolniczych
	Technikum /3 letnie/	– rolnicze
Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Łosicach, ul. Czarkowskiego 2b	Szkoła Podstawowa	– specjalny
	Gimnazjum	– specjalny
	Zasadnicza Szkoła Zawodowa	– kucharz małej gastronomii /upośledzenie w stopniu lekkim/ – przysposabiająca do pracy /upośledzenie w stopniu umiarkowanym/

4.2.2. Kultura

Powiat łosicki nie posiada jednostki organizacyjnej zajmującej się kulturą. Wychodząc naprzeciw potrzebom wspierania organizacyjnego działań poszczególnych twórców ludowych na terenie powiatu łosickiego powołano w 2000 roku, Społeczną Powiatową Radę Kultury, po roku działalności SPRK przekształciła się w Powiatowe Stowarzyszenie Animatorów Kultury w Łosicach.

Tradycję, muzyczną kulturę ludową kultywuje zespół folklorystyczny „PASIEKA” z Platerowa, kabaret „ŁZY SOŁTYSA” z Sarnak i zespół ludowy „MARYSIENKI” ze Szpak.

Imprezy cykliczne organizowane na terenie powiatu łosickiego:

- Dni Łosic,
- Festyn Nadbużański,
- Krajowe Święto Aronii,
- Regionalne Święto Pieczarki,
- Regionalne Święto Truskawki,
- Dożynki Regionalne,
- Powiatowy Przegląd Pieśni Religijnej
- Powiatowy Konkurs Recytatorski im. Kornela Makuszyńskiego,
- Ponadregionalny Konkurs Literacki im. Romualda III Mikoszewskiego pt. „Ziemia Najbliższa”,
- Regionalny Przegląd Piosenki Dzieci i Młodzieży o Specjalnych Potrzebach Edukacyjnych.

Przy Łosickim Domu Kultury działa jedno stałe kino, posiadające 250 miejsc, funkcjonują sekcje: taneczna, klub piosenki, humanistyczna, recytatorska, seniora, plastyczna i brydzowa. Ukazuje się jeden tytuł prasy lokalnej „Gazeta Łosicka”. W 2003 roku otwarto Centrum Informacyjne.

Na terenie powiatu funkcjonuje 5 gminnych bibliotek i 8 filii bibliotecznych. Księgozbiór bibliotek publicznych ogółem wynosi 118250.

Z bibliotek publicznych korzysta 3715 czytelników co stanowi 10,71% w stosunku do liczby mieszkańców. W Powiecie Łosickim funkcjonuje filia biblioteki pedagogicznej.

4.2.3. Sport

Rozpowszechnianiem sportu wyczynowego zajmuje się Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji "Orzeł" w Łosicach, posiadający bazę sportowo - turystyczną, na którą składa się stadion miejski, siłownia, boisko i szkolne sale gimnastyczne wykorzystywane do treningów i zawodów. Przy MOSiR działają sekcje piłki nożnej: trampkarzy, juniorów i seniorów, działa również liga szóstek i sekcja lekkiej atletyki.

Upowszechnianiem kultury fizycznej wśród dzieci i młodzieży zajmuje się także Łosicki Szkolny Związek Sportowy, który organizuje igrzyska młodzieży szkolnej na szczeblu powiatowym. Zawody są organizowane według regulaminu i terminarza Mazowieckich Igrzysk Młodzieży Szkolnej. W szkołach podstawowych i gimnazjach, głównie w środowisku wiejskim, prowadzą swoją działalność Uczniowskie Kluby Sportowe. Działa 5 ULKS w szkołach w Olszance, Hadynowie, Próchenkach, Niemojkach i w Łosicach przy ZSRCKU Nr 3.

Stan bazy sportowej w powiecie uległ w ostatnich latach wyraźnej poprawie, chociaż potrzeby w tym zakresie nadal są bardzo duże.

4.3. Opieka zdrowotna

Świadczenia zdrowotne dla mieszkańców powiatu łosickiego wykonywane są w zakresie:

1. Podstawowej opieki zdrowotnej:
  - opieki w systemie lekarza rodzinnego;
  - medycyny szkolnej;
  - opieki stomatologicznej;
2. Specjalistycznej opieki zdrowotnej.
3. Hospitalizacji osób wymagających całodobowych świadczeń diagnostycznych-leczniczych.

W zakresie podstawowej opieki zdrowotnej w systemie lekarza rodzinnego świadczenia wykonywane są poprzez:

- publiczny zakład opieki zdrowotnej „Przychodnia Zdrowie” w Łosicach;

- niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej w Łosicach, Platerowie, Olszance, Kornicy, Huszlewie, Sarnakach.

W zakresie opieki nad uczniami w miejscu wychowania i nauczania świadczenia wykonywane są poprzez:

- pielęgniarki szkolne w mieście Łosice, prowadzące grupową praktykę pielęgniarek szkolnych „SZKOL-MED” - obejmują opieką 3500 uczniów;
- pielęgniarki NZOZ-ów w powiecie;
- lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej w SP ZOZ i NZOZ-ach.

Pielęgniarki w gabinetach szkolnych pełnią główną rolę w profilaktycznej opiece zdrowotnej nad uczniami. Pracują w szkołach samodzielnie i są jedynymi pracownikami z przygotowaniem medycznym. Pełnią rolę rzeczników zdrowia, konsultantów medycznych dyrektora szkoły, nauczycieli oraz uczniów i ich rodziców.

Opieka stomatologiczna w powiecie realizowana jest przez NZOZ-y stomatologiczne i indywidualne praktyki stomatologiczne.

Rejon zabezpieczenia w zakresie ambulatoryjnego leczenia specjalistycznego i leczenia stacjonarnego stanowi obszar powiatu łosickiego. Specjalistyczna opieka zdrowotna sprawowana jest poprzez poradnie specjalistyczne przy SP ZOZ w Łosicach:

1. **Poradnia chirurgiczna** prowadzona jest przez 4 lekarzy specjalistów, zmieniających się co miesiąc i lekarza emeryta zatrudnionego w niepełnym wymiarze czasu pracy. Pomoc pielęgniarską świadczy 1 pielęgniarka. Poradnia wyposażona jest w sprzęt niezbędny do funkcjonowania poradni. Poradnia czynna codziennie.
2. **Poradnia laryngologiczna** prowadzona jest przez 3 lekarzy specjalistów laryngologów, pomoc pielęgniarska i badanie słuchu metodą audiometryczną świadczy 1 pielęgniarka. Poradnia wyposażona jest w niezbędny sprzęt i aparaturę. Czynna codziennie.
3. **Poradnia okulistyczna** prowadzona jest przez 3 lekarzy okulistów i 1 pielęgniarkę. Poradnia wyposażona jest w podstawowy sprzęt i aparaturę niezbędną do funkcjonowania. Czynna 4 razy w tygodniu.

4. **Poradnia dermatologiczna** prowadzona jest przez 1 lekarza dermatologa i 1 pielęgniarkę poradni. Poradnia wyposażona jest w niezbędny sprzęt i aparaturę. Czynna 4 razy w tygodniu.
5. **Poradnia zdrowia psychicznego** prowadzona jest przez 1 lekarza psychiatrę, 1 pielęgniarkę poradni i psychologa. Czynna codziennie.
6. **Poradnia neurologiczna** prowadzona jest przez 1 lekarza neurologa i 1 pielęgniarkę poradni. Czynna codziennie.
7. **Poradnia urologiczna** prowadzona jest przez 1 specjalistę urologa i 1 pielęgniarkę poradni. Czynna 2 razy w tygodniu.
8. **Poradnia rehabilitacyjna** prowadzona jest przez 1 lekarza specjalistę chirurga i 5 techników. Poradnia wyposażona jest w niezbędny sprzęt do fizyko i kinezyterapii. Czynna codziennie.
9. **Poradnia cukrzycowa** prowadzona jest przez 1 lekarza internistę i 1 pielęgniarkę. Poradnia wyposażona jest w niezbędny sprzęt do prawidłowego funkcjonowania. Czynna 1 raz w tygodniu.
10. **Poradnia położniczo-ginekologiczna** prowadzona jest przez 1 lekarza specjalistę ginekologa i położną. Poradnia wyposażona jest w niezbędny sprzęt do prawidłowego funkcjonowania. Czynna 1 raz w tygodniu.
11. **Poradnia endokrynologiczna** prowadzona jest przez 1 lekarza endokrynologa. Poradnia czynna 1 raz w tygodniu.
12. **Poradnia neonatologiczna** prowadzona jest przez 1 lekarza specjalistę neonatologa. Czynna 2 razy w tygodniu.
13. **Poradnia kardiologiczna** prowadzona przez specjalistę kardiologa od 2002 r. Czynna 1 raz w tygodniu.

Hospitalizacja osób wymagających całodobowych świadczeń specjalistycznych odbywa się w Szpitalu Powiatowym w Łosicach w czterech podstawowych oddziałach: wewnętrznym, chirurgicznym, pediatrycznym, i ginekologiczno-położniczym.

Hospitalizacja w szpitalu powiatowym w Łosicach prowadzona jest w zakresie: chorób wewnętrznych, pediatrii, chirurgii ogólnej, ginekologii, położnictwa i neonatologii, anestezjologii, ambulatoryjnej pomocy doraźnej.

4.4. Rynek pracy i bezrobocie

W powiecie łosickim, ze względu na jego rolniczy charakter, wiodącą gałęzią gospodarki jest obsługa rolnictwa. Większość firm funkcjonujących na naszym rynku to zakłady produkcyjno-usługowo-handlowe.

W oparciu o bogate zaplecze surowcowe istnieje możliwość i konieczność rozwoju branży przetwórstwa płodów rolnych, rzemiosła i usług związanych z obsługą rolnictwa. Sprzyja temu również dobrze rozwinięta infrastruktura i dostępność komunikacyjna oraz szereg przedsięwzięć w dziedzinie ekologii.

Łosice, zaś jako miasto powiatowe, stanowią ośrodek usługowo – administracyjny, w którym preferowany jest rozwój w zakresie handlu, gastronomii, rzemiosła, obsługi finansowej i gospodarczej powiatu.

Na terenie powiatu łosickiego głównymi czynnikami wzrostu bezrobocia w była restrukturyzacja przedsiębiorstw. Część zakładów została zlikwidowana, w większości zakładów zmniejszono zatrudnienie na skutek pogorszenia się ich rentowności. W warunkach wolnego rynku, ograniczonego zbytu i dużej konkurencji pracodawcy zmniejszali koszty przede wszystkim poprzez zaniechanie inwestycji i zmniejszanie zatrudnienia. Również pogarszająca się sytuacja w rolnictwie – brak zbytu na towary i niska opłacalność produkcji doprowadziły do drastycznego spadku poziomu życia ludności wiejskiej, która stanowi największą grupę konsumentów w powiecie.

Liczba osób bezrobotnych, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Łosicach, na koniec czerwca 2004 r. wynosiła 2 371 osób. Liczba bezrobotnych w naszym powiecie w latach 1999-2002 wzrosła o 31%, zaś w okresie 2002-2003 spadła o 4 %.

Tabela 5. Poziom i struktura bezrobocia (stan na koniec czerwca 2004r.)

Wybrane kategorie	VI 2004	Udział %
Bezrobotni ogółem w tym:	2371	100
Kobiety	1110	46,8
Z prawem do zasiłku	137	5,7
Pobierający tzw. wcześniejsze emerytury	244	10,2

Niepełnosprawni	17	0,7
Mieszkańcy wsi	1776	74,9
Zwolnieni z przyczyn dot. zakłady pracy	138	5,8
Dotychczas nie pracujący	1023	43,1
Bezrobotna młodzież w wieku 18-24 lat	793	33,4
Bezrobotni z wyższym wykształceniem	94	3,9
Pozostający bez pracy powyżej 12 m-cy	1509	63,6

Z powyższych danych wynika, że około 40% zarejestrowanych w powiecie łosickim jako bezrobotni to młode osoby, bez stażu pracy, już długotrwale bezrobotne i nie posiadające prawa do zasiłku. O trudnej sytuacji na rynku pracy świadczy liczba 94 osób zarejestrowanych jako bezrobotne z wyższym wykształceniem.

Zmniejszył się udział bezrobotnych absolwentów w ogólnej liczbie bezrobotnych, pomimo wchodzącego na rynek pracy wyżu demograficznego, ale to przede wszystkim ze względu na pozbawienie absolwentów prawa do zasiłku oraz fakt podejmowania przez dużą część absolwentów dalszej nauki.

Tabela 6. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych wg gmin w latach 1999 - 2003

Rok	Gminy powiatu łosickiego											
	Mi G Łosice		Huszlew		Stara Kornica		Olszanka		Platerów		Sarnaki	
	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety
1999	790	388	144	72	281	145	166	79	294	150	339	187
2000	887	440	164	75	323	158	188	87	357	174	333	189
2001	985	499	190	74	351	165	195	85	428	203	407	196
2002	985	487	201	78	398	174	212	99	441	208	398	197
2003	906	450	207	75	387	180	193	85	458	198	376	176

Na tak trudnym rynku pracy, jak łosicki, bardzo dużą rolę odgrywają środki Funduszu Pracy, ponieważ znacznie odciążają wysokie koszty zatrudnienia pracownika. Środki te często stanowią jedyny sposób zachęcenia pracodawców do zatrudnienia, zwłaszcza osób długotrwale bezrobotnych.

Pracodawcy bardzo chętnie tworzą miejsca pracy w ramach staży pracy, bądź umów na zatrudnienie bezrobotnych absolwentów, które stanowią często jedyną okazję do zdobycia pierwszych doświadczeń zawodowych. Oferty pracy subsydiowane w 1999r. stanowiły 53% wszystkich ofert będących w dyspozycji PUP w Łosicach, w 2000r. aż 74%, zaś w 2001r. tylko 27%, w 2002 roku 39% a w 2003 roku 75% wszystkich ofert pracy zgłoszonych do urzędu.

Najwięcej osób aktywizowanych było w ramach prac interwencyjnych, po których ponad 75% osób uzyskiwało pracę na stałe, co ewidentnie świadczy o efektywnie wykorzystanych środkach FP.

Stanowiska pracy najczęściej pojawiające się w ofertach pracy w ostatnich latach to: pracownik fizyczny /w tym budowlany/, sprzedawca, pracownik biurowy, księgowy, kierowca, magazynier, akwizytor, krawiec, kucharz, nauczyciel, monter podzespołów indukcyjnych.

4.5. Bezpieczeństwo

Do głównych zagrożeń bezpieczeństwa w powiecie łosickim należy zaliczyć nadgraniczne położenie powiatu, w tym przebieg tzw. „tras przemysłowych” artykułów pochodzenia wschodniego /alkohol, papierosy/ oraz handel tymi artykułami. Zjawiska te są trudne do zlikwidowania z uwagi na oczywiste korzyści wynikające z różnicy cen.

Pomimo szeregu trudności, w tym zwłaszcza lokalowych oraz finansowych, efekty pracy policji są coraz lepsze. Dowodem może być ciągły wzrost wykrywalności przestępstw.

Podwyższony stopień zagrożenia związany jest też z wypoczynkiem w okresie wakacyjnym w rejonach nadbużańskich. Uroki krajobrazu nadbużańskiego powodują duży napływ ludności zamiejscowej jak i lokalnej. Konsekwencją tego jest zwiększenie przestępstw przeciwko mieniu, zdrowiu, nietykalności osobistej oraz

zwiększenie zagrożenia w ruchu komunikacyjnym. Poza sezonem turystycznym dominują włamania do domków letniskowych.

Policjanci Ognia ruchu Drogowego Komendy Powiatowej Policji w Łosicach prowadzą szereg działań i akcji ukierunkowanych na poprawę bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Działania te oparte są na analizie zagrożeń zarówno aktualnych, jak i zaistniałych w latach poprzednich.

Do najważniejszych działań należy zaliczyć:

1. Akcję „Pomiar” ukierunkowaną na zmasowanej kontroli stanu trzeźwości kierujących pojazdami.
2. Akcję „Bezpieczne wakacje” ukierunkowaną na prowadzeniu działalności profilaktyczno – edukacyjnej wśród dzieci i młodzieży przebywających na obozach i koloniach oraz kontroli pojazdów przewożących dzieci i młodzież na letni wypoczynek.
3. Akcję „Niebezpieczne przewozy” ukierunkowaną na kontrolę wspólnie z Państwową Strażą Pożarną w Łosicach pojazdów przewożących materiały niebezpieczne.
4. Akcję „Znicz”, której głównym celem jest zapewnienie płynności ruchu w okolicach cmentarzy i ciągły nadzór nad drogami podczas zwiększonego ruchu w czasie Świąta Zmarłych.

Prowadzona jest również działalność profilaktyczno – edukacyjna wśród dzieci i młodzieży poprzez organizację konkursów pod hasłem „Wiedzy o Bezpieczeństwie Ruchu Drogowego”. Efektem jest wzrost znajomości zasad bezpieczeństwa poruszania się po drogach przez najmłodszych uczestników ruchu drogowego.

5. Sfera gospodarcza

5.1. Podmioty gospodarcze

Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON na terenie powiatu łosickiego na koniec 2003 r. wyglądała następująco:

- 400 – osoby prawne i samodzielne jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej, z tego 112 – sektor publiczny i 288 – prywatny,
- 1738 – osoby fizyczne, w tym:
  - o 171 w przetwórstwie przemysłowym
  - o 226 w budownictwie
  - o 733 w handlu i naprawach
  - o 32 hotele i restauracje
  - o 147 transport i łączność
  - o 47 pośrednictwo finansowe
  - o 113 obsługa nieruchomości i nauka

Tabela 7. Struktura przestrzenna podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON na koniec 2003 roku.

Podmioty gospodarcze	MiG Łosice	Huszlew	Olszanka	Platerów	Sarnaki	Stara Kornica
rolnictwo, łow., leśn.	33	18	29	13	26	35
przetw. przemysłowe	90	3	19	29	46	33
budownictwo	94	29	21	29	39	35
handel i naprawy	449	37	77	90	122	72
hotele i restauracje	233	0	0	4	11	3
transport	101	19	17	12	15	19
pośredn. finansowe	27	2	5	6	6	7
obsługa nieruchom.	79	3	8	11	22	12
administracja	19	9	12	16	14	9
edukacja	19	3	6	8	6	6
ochr. zdr. i opieka społ.	40	4	4	6	14	4
pozostałe sekcje	53	7	16	15	21	8
ogółem	1017	124	207	239	342	243

W powiecie łosickim, ze względu na jego rolniczy charakter, wiodącą gałęzią gospodarki jest obsługa rolnictwa. Większość firm funkcjonujących na naszym rynku to zakłady produkcyjno-usługowo-handlowe:

- Zakład Podzespołów Indukcyjnych „POLFER” S.A.- zatrudniający 288 osób, zajmujący się produkcją elementów do sprzętu elektrotechnicznego,
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej zatrudniający 291 osób
- Zakłady Mleczarskie „LAKTOPOL-A” Sp. z o.o. zatrudniające 108 osób, zajmujące się skupem, przetwórstwem i handlem produktami mlecznymi,
- Warszawska Fabryka Sprzętu Spawalniczego „PERUN” Sp. z o.o. 79 osób, produkująca gazowy sprzęt spawalniczy,
- Przedsiębiorstwo Państwowej Komunikacji Samochodowej w Łosicach, zatrudniające ponad 117 osób,
- P.G.N.iG.S.A. Regionalny Oddział Przesyłu w Warszawie - Terenowa Jednostka Obsługi „Hołowczyce”, zatrudniający 88 osób, zajmujący się dystrybucją paliw gazowych,
- Łosickie Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowo-Handlowe „KOM GAZ” Sp. z o.o. w Łosicach zatrudniające 42 osoby, prowadzące działalność związaną z administrowaniem zasobami mieszkaniowymi, remontami, wywozem śmieci,
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe „WOKAS” Kopalnie Torfu Sp. z o.o. w Rudniku-zatrudniające 54 osoby.

W oparciu o bogate zaplecze surowcowe istnieje możliwość i konieczność rozwoju branży przetwórstwa płodów rolnych, rzemiosła i usług związanych z obsługą rolnictwa. Sprzyja temu również dobrze rozwinięta infrastruktura i dostępność komunikacyjna oraz szereg przedsięwzięć w dziedzinie ekologii.

Łosice, zaś jako miasto powiatowe, stanowią ośrodek usługowo – administracyjny, w którym preferowany jest rozwój w zakresie handlu, gastronomii, rzemiosła ,obsługi finansowej i gospodarczej powiatu.

5.2. Rolnictwo

W powiecie łosickim, ze względu na jego rolniczy charakter, wiodącą gałęzią gospodarki jest rolnictwo. Profil produkcji roślinnej i zwierzęcej ukształtowany został na tym terenie poprzez naturalne warunki glebowe i klimatyczne. W ostatnich latach straciła na znaczeniu uprawa ziemniaków, a jej miejsce w znacznym stopniu zajęła uprawa zboża. Nastąpił powrót do uprawy kukurydzy na kiszonkę oraz na ziarno. Działy specjalne produkcji rolnej to uprawa pieczarek, truskawek i aronii.

Uprawy są prowadzone na bardzo wysokim poziomie, część jest nawadniana. Uprawa aronii, która jest głównie zlokalizowana na terenie gminy Huszlew to około 20% produkcji krajowej. Sady owocowe przeważają w gminach Sarnaki i Platerów, a miejscowość Klimczyce to podlaskie „zagłębie” sadownicze. Ważną rolę zajmuje produkcja zwierzęca, w szczególności chów trzody chlewnej. Odpowiednia ilość łąk i pastwisk daje warunki do produkcji mleka i żywca wołowego.

Tabela 8. Charakterystyka gospodarstw rolnych w powiecie łosickim pod względem działalności gospodarczej

Gospodarstwa rolne	
prowadzące działalność rolniczą	4841
prowadzące działalność pozarolniczą	41
prowadzące działalność rolniczą i pozarolniczą	545
nie prowadzące działalności gospodarczej	315

Tabela 9. Struktura użytkowania gruntów w powiecie łosickim

Użytkowanie gruntów (ha)	
grunty orne	40 212
łąki	7 542
lasy	5 084
sady	2 130
pastwiska	2 116
pozostałe grunty	2 129
powierzchnia ogółem	59 213

5.3. Turystyka

Walory turystyczne powiatu tworzą głównie atrakcyjne tereny nadbużańskie, które posiadają wyjątkową, niezmaconą niszczącą działalnością człowieka przyrodę. Obszar ten jest chroniony w postaci parku krajobrazowego „Podlaski Przełom Bugu”. Krajobraz parku urozmaicają niewysokie, łagodnie zarysowane wzgórza morenowe. Bug to jedna z najpiękniejszych, nizinnych rzek Polski, która zachowała swój naturalny, pierwotny charakter. Obszar ten otacza niezwykle cenny świat fauny i flory, objęty ochroną pomnikową. Dolina Bugu to szczególne miejsce sprzyjające rozwojowi turystyki. Szlak turystyczny z Serpelic w dół Bugu do Kózek to jeden z najpiękniejszych na Podlasiu.

Niezniszczone środowisko i czyste powietrze zachęcają do odpoczynku w tych stronach. Gospodarstwa agroturystyczne zapraszają do pobytu w swojej atmosferze wsi podlaskiej. Na tych, którzy wolą tradycyjne formy wypoczynku, czekają liczne ośrodki zlokalizowane nad samym Bugiem od Serpelic po Kózki.

Atrakcję turystyczną stanowią zabytki architektury, posiadające swoje własne, charakterystyczne oblicze. Podlaskie pejzaże to także ukryte w zieleni parków dwory i pałace. Ich niezaprzeczalny urok tkwi w harmonijnym wpisaniu się w otaczający krajobraz. Czyste powietrze i niezmacona cisza zachęcają do odpoczynku w tych stronach. Dzięki temu rozwija się agroturystyka. Działalnością tą zajmuje się 11 gospodarstw agroturystycznych z 76 miejscami noclegowymi.

Dzieci, młodzież i turyści odwiedzający tereny nadbużańskie mogą znaleźć zakwaterowanie w schroniskach młodzieżowych, które funkcjonują sezonowo czerwiec – sierpień w Zabużu, Bindudze oraz Łosicach, łącznie posiadają 97 miejsc noclegowych.

W gminie Sarnaki turyści krajowi i zagraniczni mogą skorzystać z zakwaterowania i wyżywienia w ośrodkach wypoczynkowych. W sezonie letnim działa 11 ośrodków w których ogółem jest 887 miejsc noclegowych, w tym 70 miejsc całorocznych.

Zabytki powiatu łosickiego:

a) Miasto i Gmina Łosice

- neogotycki kościół p.w. św. Zygmunta wybudowany w latach 1906-1909, w ołtarzu głównym obraz z XVII w. - Matki Boskiej z Dzieciątkiem, w ołtarzu bocznym słynący cudami obraz Matki Boskiej Przczystej, pochodzący z XVII w.
- dawny klasztor księży komunistów tzw. Seminarium z 1 poł. XIX w.
- kaplica z 1845 r. p.w. św. Stanisława z 1 poł. XIX w.
- barokowa figura przydrożna z 1775 r. przy ul. Kolejowej.
- kościół p.w. św. Apostołów Piotra i Pawła w Niemojkach z 1905 r.
- zespół dworski w Chotyczach i Toporowie

b) Gmina Platerów

- barokowy kościół w Górkach, posiadający długą historię budowlaną sięgającą XVI w.
- wczesnobarokowa świątynia z lat 1646-62 i ciekawa, wzniesiona w formie walca dzwonnica z XVII w.
- park krajobrazowy w Mężeninie z pomnikowymi okazami dębów

c) Gmina Huszlew

- dwór w Kownatach z XIX w.
- krajobrazowy park i staw w zespole dworsko-pałacowym
- rzeki Złota Krzywula i Piszczanka z drzewostanem

d) Gmina Olszanka

- drewniano-murowany kościół wzniesiony w XVII-XVIII w. w Hadynowie
- cerkiew prawosławna z 1914 r. obecnie kościół rzymskokatolicki w Mszannie.

e) Gmina Sarnaki

- zespół dworski tzw. kasztel w Klimczycach z 1840 r.
- spichlerz murowany w Kol. Klimczyce z XVIII w.
- kościół p.w. św. Stanisława BM w Sarnakach zbudowany w 1830 r.
- browar z II poł. XIX w. w Sarnakach
- dwór murowany z II poł. XIX w. w Zabużu
- tereny wzdłuż doliny Bugu znajdujące się w granicach Parku Krajobrazowego „Podlaski Przełom Bugu”, Rezerwat Przyrody „Zabuże”

f) Gmina Stara Kornica

- kapliczka pochodząca z 1835 r. w Kornicy Starej
- zespół pałacowy w Wólce Nosowskiej z 1840 r.
- kościół murowany p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP z 1905 r. w Starej Kornicy
- zespół dworski w Czeberakach
- kościół p.w. MB Częstochowskiej, drewniany z pocz. XX w. w Szpakach Starych.

Ścieżki piesze:

- Ścieżka przyrodnicza „Kózki” – ornitologiczna, pocz./kon. rezerwat „Kózki”, dł. 2,2 km,
- Ścieżka przyrodnicza „Trojan” – pocz./kon. „Trojan”, dł. 6,4 km,
- Ścieżka leśna Nadleśnictwa Sarnaki – dł. 6,5 km.

Szlaki rowerowe:

„Nadbużański Szlak Rowerowy” – jest jedną z najciekawszych, tego typu tras na terenie Podlasia. Szlak przebiega od Wyszkowa do Hrubieszowa, łączna dł. 420,8 km; w powiecie łosickim rozpoczyna się na moście w Kózkach, a kończy w okolicach wsi Gnojno, ta część trasy liczy 29 km.

5.4. Stan obiektów dziedzictwa kulturowego w powiecie łosickim

MIEJSCOWOŚĆ - LOKALIZACJA	KLASYFIKACJA OCHRONY
MIASTO I GMINA ŁOSICE	
Chotycze - Zespół Dworski a) dwór, mur. pół. XIX b) czworak, mur.- drewn. 1927	A 159
Łosice Artych - Zespół Młyna	A 190
Łosice Zespół Kościoła Parafialnego p.w. Św. Zygmunta Króla i Męczennika:	A 188

a) kościół mur. 1910 b) kaplica wsch. mur. 1910 c) kaplica zach. mur. 1910 d) ogrodzenie mur. 1910 e) plebania drewn. k. XIX	
Łosice - kaplica cmentarna p.w. Św. Stanisława BPA Męczennika, ul. 1-go Maja, mur. 1845	A 189
Łosice - Dom przy ul. Szpitalnej 2, mur. 1 poł. XIX w	A 175
Łosice - układ urbanistyczny centrum miasta	A 161
Niemojki - Zespół kościoła Parafialnego p.w. Św. Apostołów Piotra i Pawła: a) kościół mur. 1783, prezbiterium 1905 b) kaplica pogrzebowa mur. k. XIX c) brama-dzwonnica, mur. k. XIX	A 93/506
Toporów - Zespół Dworski: a) dwór, mur. XVIII/XIX b) park krajobrazowy, pocz. XIX	A 156
GMINA HUSZLEW	
Zespół Dworsko - Parkowy w Huszlewie	Brak danych
Grodzisko wczesno-średniowieczne w Huszlewie	Brak danych
Zespół dworsko - parkowy w Kownatach	Brak danych
Zespół dworski w Dziadkowskich	Brak danych
Zespół Kościoła Parafialnego p.w. Św. Antoniego Paderewskiego w Huszlewie	Brak danych
Kościół Parafialny p.w. Zwiastowania NMP w Makarówce wraz z otaczającym drzewostanem	Brak danych
Kościół Parafialny p.w. Matki Boskiej Anielskiej w Mostowie wraz z otaczającym drzewostanem	Brak danych
GMINA PLATERÓW	
Założenia dworsko - ogrodowe w Mężeninie	Obiekt zabytkowy
Założenia dworsko - ogrodowe w Hruszniewie	Obiekt zabytkowy
Park w Puczycach	Obiekt zabytkowy
Park w Ruskowie	Obiekt zabytkowy

GMINA OLSZANKA	
Kościół Rzymsko - Katolicki z XIX w wraz ze starodrzewem w Hadynowie	A - 90/502 z 26.03.1962 r.
Cerkiew Prawosławna w Mszanej - obecnie Kościół Rzymsko - Katolicki wraz z otaczającym drzewostanem i ogrodzeniem	A-271z 20.08.1997 r.
Plebania murowana z 1919 r. w Bejdach	Brak danych
Wiatraki koźlak, drewniane z końca XIX w w Pietrusach	Brak danych
Grodzisko wczesnośredniowieczne z X - XII wieku (pozostałość po umocowaniach obronnych) w Klimach	A -97/759 z 23.02.1967 r.
GMINA SARNAKI	
Kościół Parafialny p.w. Św. Stanisława BM w Sarnakach, drew. z 1816 r. z mur dzwonnica z I ćw. XIX w.	Nie posiada
Dwór murowany w Sarnakach z 1830 r.	Nie posiada
Dwór murowany z II poł. XIX w. w Zabuzu	Nie posiada
GMINA STARA KORNICA	
Nie występują żadne chronione obiekty zabytkowe	

6. Infrastruktura techniczna

6.1. System komunikacji

Powiat Łosicki posiada dobre połączenie lokalne z podstawowym układem transportowym kraju. W układzie tym znajdują się drogi: krajowe, wojewódzkie, powiatowe, gminne i linia kolejowa.

Połączenia drogowe:

Droga Krajowa Nr 19 na obszarze powiatu łosickiego ma długość **38,3 km**, posiada 3 obiekty mostowe o łącznej długości 25 m, przebiega przez gminy: Sarnaki, Platerów, Łosice, Olszanka i Huszlew. Stanowi ważne krajowe połączenie drogowe.

Drogi wojewódzkie na terenie powiatu mają długość **44 km** i są to:

1. **Droga Nr 811** Sarnaki – Biała Podlaska o długości **16,2 km**, posiada jeden obiekt mostowy dł. 5,3 m, przebiega przez gminę Sarnaki.
2. **Droga Nr 698** Siedlce – Łosice – Terespol, na obszarze powiatu łosickiego długości **27,8 km**, posiada jeden obiekt mostowy dł. 21,2 m, przebiega przez gminy Łosice i Stara Kornica. Stanowi dojazd od strony Łosic do przejścia granicznego w Terespolu.

Drogi powiatowe o długości **369 km**, w tym zamiejskie **356 km**, miejskie **13 km**.

W ciągu dróg powiatowych jest **16** mostów o łącznej długości **164,80 m**, w tym na terenie gmin:

Platerów	5 szt. dł. 68,80 m
Sarnaki	1 szt. dł. 18,80 m
Stara Kornica	1 szt. dł. 5,00 m
Huszlew	3 szt. dł. 18,0 m
Olszanka	1 szt. dł. 7,80 m
Łosice	5 szt. dł. 42,80 m

Na drogach powiatowych są **273** przepusty o różnej długości, średnicy i konstrukcji.

Przez drogę powiatową **Nr 02 109 Kózki-Serpelice-Borsuki** na tzw. turystycznym szlaku nadbużańskim przebiega oznakowany szlak rowerowy.

Drogi gminne o długości **581 km**, w tym **120 km** o nawierzchni twardej. Jedna przeprawa promowa przez rzekę Bug z miejscowości Zabuze (Trojan) do miejscowości Mielnik w powiecie siemiatyckim, woj. podlaskie.

Na **1 km²** powierzchni powiatu przypada średnio **1,34 km** dróg publicznych, w tym:

0,75 km dróg gminnych

0,49 km dróg powiatowych

0,06 km dróg wojewódzkich

0,05 km dróg krajowych

utwardzonych dróg publicznych w powiecie jest **50,89 %** w tym:

100 % dróg krajowych

100 % dróg wojewódzkich

87,26 % dróg powiatowych

20,83 % dróg gminnych

6.2. Gospodarka wodno - ściekowa

Cały obszar powiatu łosickiego położony jest w zlewni rzeki Bug, która wyznacza północno-wschodnią granicę powiatu. Największe rzeki będące lewobrzeżnymi dopływami Bugu, to wymieniając kolejno wzdłuż biegu rzeki: Czyżówka, Sarenka i Toczna.

W południowo-wschodniej części powiatu (teren gm. Huszlew, Stara Kornica) w kierunku południowym i południowo-wschodnim przepływają rzeki: Żłota Krzywula i Klukówka – dopływy rzeki Krzny. W zachodniej części, w gminie Olszanka położone są źródła rzeki Liwiec.

W powiecie badaniami w ramach monitoringu objęte są 3 rzeki: Bug wraz z dopływami Toczna i Sarenką.

Na podstawie badań przeprowadzonych w 2001 roku, wody we wszystkich kontrolowanych przekrojach pomiarowo-kontrolnych, w ocenie ogólnej, zakwalifikowano do „pozaklasowych”. Decydowało o tym przede wszystkim

zanieczyszczenie bakteriologiczne wód (miano coli typu kałowego). Pomimo pozaklasowego charakteru rzeki Bug stan jej czystości poprawia się.

Głównymi źródłami zanieczyszczeń wód powierzchniowych są ścieki komunalne i przemysłowe oraz spływy z dróg, ulic, terenów użytkowanych rolniczo.

Tabela 10. Wykaz oczyszczalni ścieków na terenie powiatu łosickiego

Lp.	Właściciel /eksploatator/ oczyszczalni	Rodzaj oczyszczalni	Przepus. projektow. w m³/d	Ilość odpr. ścieków m³/d (wg pozwoleń)	Odbiornik ścieków
1.	„KOM-GAZ” Spółka z o.o. w Łosicach	Mechaniczno-biologiczna „BIOBLOK MU”	540	574	Rzeka Toczna poprzez rów melioracyjny
2.	Zakłady Mleczarskie „Laktopol” w Łosicach	Mechaniczno biologiczna	1588	1264	j/w
3.	Zakład Podzespołów Indukcyjnych-Woźniki	Mechaniczno biologiczna	40	30	Rzeka Kałuża lewy dopływ Tocznej
4.	Urząd Gminy Platerów Oczyszczalnia w Hruszniewie	Biologiczna BIOGEST	60	60	Rzeka Oczka do Tocznej
5.	Zakład Mięсны w Sarnakach	Mechaniczno biologiczna	40	34,12	Rzeka Sarenka poprzez rów melioracyjny
6.	Ośrodek wczasowy „Elremet” Serpelice	Biologiczna BIOCLERE	28	28 w sezonie let; 11 po sez.	Rzeka Bug
7.	Tłocznia Gazu „Podlasie” w Hołowczycach	Mechaniczno biologiczna	90	45	Rzeka Bug
8.	Urząd Gminy w Sarnakach	Mechaniczno-biologiczna	300	300	Rzeka Bug
9.	Urząd Gminy w Starej Kornicy	j/w	300	300	Rów melioracyjny, rzeka Klukówka
10.	Urząd Gminy w Platerowie Oczyszczalnia w Kisielewie	j/w	180	180	Rów melioracyjny, rzeka Sarenka, Bug

6.3. Gospodarka odpadami

W ostatnich latach problem gospodarki odpadami wydatnie się zaostrzył. Ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, o odpadach, a także samorządzie gminnym nałożyły obowiązki na gminy dotyczące unieszkodliwiania odpadów komunalnych. Odpadów wytwarza się coraz więcej, w tym znaczna ich część jest trudna do utylizacji (tworzywa sztuczne) odpady niebezpieczne.

Niewłaściwa gospodarka odpadami powoduje zanieczyszczenie gleb, wód, powietrza, grozi także zanieczyszczeniem roślin, niekorzystne są odczucia estetyczne w stosunku do zaśmieconego terenu. Sytuacje takie, choć coraz rzadziej występują i na terenie naszego powiatu.

Na przestrzeni ostatnich prawie 4 lat nastąpiła znaczna poprawa stanu sanitarnego naszego otoczenia głównie lasów. Jeśli odpady komunalne odbierane są z poszczególnych miejscowości wg wcześniej ustalonych harmonogramów nie trafiają np. do lasów. Największy problem w tym zakresie występuje na terenie gminy Huszlew.

Na terenie powiatu zlokalizowane są dwa składowiska odpadów, zarządzane przez Związek Komunalny „Nieskażone Środowisko” obejmujący 5 gmin z terenu powiatu łosickiego: Łosice, Platerów, Sarnaki, Olszanka, Huszlew oraz gminę Korczew z powiatu siedleckiego. Powierzchnia całkowita składowiska wynosi (5,58 ha). Zlokalizowane jest w Łosicach. Gmina Stara Kornica wybudowała własne składowisko odpadów.

Zapoczątkowano bardzo ważną „sprawę” w zakresie segregacji odpadów w miejscu ich wytworzenia. W gminach będących członkami Związku Komunalnego „Nieskażone Środowisko” ustawiono w odpowiednich miejscach pojemniki na szkło, papier i tworzywa sztuczne (sklepy, szkoły, większe gospodarstwa). Segregacja odpadów odbywa się też bezpośrednio na składowisku odpadów na specjalnie zbudowanej do tego celu linii.

W/w składowiska nie są przewidziane do składowania odpadów niebezpiecznych. Zakłady je wytwarzające postępują z nimi zgodnie z obowiązującymi przepisami. Obecnie obowiązująca od 01.10.2001 r. ustawa o odpadach, jak też poprzednia nakładała na nie odpowiednie obowiązki w zakresie

gospodarki odpadami. Zakłady są zobowiązane w zależności od skali i charakteru wytwarzanych odpadów do uzyskania (po przedstawieniu wniosku zgodnie z wymogami ustawy) decyzji zezwalającej na określone w niej postępowanie z odpadami.

6.4. Sieć energetyczna i gazownicza

Zaopatrzenie w energię w powiecie łosickim jest powszechne. Cały teren powiatu pokryty jest siecią, która zapewnia dostawy energii do wszystkich miejscowości. W gospodarstwach domowych zużycie energii elektrycznej waha się w granicach 4,6 GW/h. Obiekty usługowe i przemysłowe posiadają źródła zasilające zgodne z obowiązującymi przepisami.

Sieć energetyczna nie była od wielu lat gruntownie modernizowana i wymaga znacznych nakładów inwestycyjnych. Zakład Energetyczny w Lublinie zaplanował te prace na najbliższe lata.

Gazyfikacją bezprzewodową objęte jest w 40% miasto Łosice oraz znaczny teren gminy Sarnaki, w związku z funkcjonowaniem na jej terenie Tłoczni Gazu w Hołowczycach. Sieć gazowa w Powiecie Łosickim ma długość 102, 9 km, jest 979 połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych.

W gospodarstwach domowych zużycie gazu z sieci waha się w granicach 0,7 hm³. Znaczna część kotłowni, a także pojazdów samochodowych korzysta z napędu na gaz propan – butan.

6.5. Łączność

W ostatnich latach powiat łosicki przeżywał ogromny rozwój technik telekomunikacyjnych. Dzięki inicjatywie samorządów gminnych oraz mieszkańców cały powiat został praktycznie strefonizowany. Liczba abonentów indywidualnych wzrosła w bardzo szybkim tempie i obecnie jest na poziomie zbliżonym krajowego.

W zakresie łączności przewodowej w powiecie łosickim operatorami są Telekomunikacja Polska S.A. obsługująca połączenia lokalne oraz firma NETIA przy połączeniach międzymiastowych i do sieci komórkowych.

Telefonia komórkowa obejmuje 100% powierzchni powiatu. Telefony komórkowe stały się już powszechnym środkiem komunikacji.

Równie intensywny rozwój przeżywają usługi internetowe. Udało się wprowadzić stałe łącza internetowe do wszystkich szkół, a także do instytucji publicznych oraz jednostek organizacyjnych.

III. ZADANIA POLEGAJĄCE NA POPRAWIE SYTUACJI W POWIECIE ŁOSICKIM

1. ANALIZA SWOT

Wnioski wypływające z analizy obecnej sytuacji społeczno – gospodarczej Powiatu Łosickiego ujęto w formie analizy SWOT, która wskazuje mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia Powiatu. Stanowi podstawę do formułowania priorytetów i celów strategicznych.

MOCNE STRONY

1. Korzystne położenie geograficzne, blisko granicy, przez Powiat przebiegają główne szlaki komunikacyjne, atrakcyjne tereny nadbużańskie.
2. Niskie skażenie środowiska, liczne walory krajobrazowe.
3. Korzystne walory przyrodnicze i warunki do produkcji rolnej oraz rozwoju turystyki.
4. Wysoki poziom wiedzy rolników na temat produkcji rolnej (pieczarek, aronii, truskawki oraz innych owoców i warzyw).
5. Elastyczność produkcji rolnej – gotowość do zmiany profilu produkcji.
6. Szybki rozwój telefonii przewodowej i bezprzewodowej oraz Internetu.
7. Dobrze rozwinięta sieć dróg.
8. Zaplecze surowcowe dla przemysłu rolno – spożywczego, drzewnego i budowlanego.
9. Duży potencjał wykwalifikowanych młodych ludzi.
10. Duży potencjał ekonomiczny placówek usługowych.
11. Tanie grunty pod inwestycje.
12. Niska przestępczość.

SŁABE STRONY

1. Niski stopień samoorganizacji społecznej wokół wspólnych celów gospodarczych i rozwojowych.

2. Niedostateczna ilość kapitałów własnych przeznaczonych na inwestycje infrastrukturalne.
3. Utrzymujące się bezrobocie i związane z nim postępujące ubożenie mieszkańców powiatu.
4. Zjawisko ukrytego bezrobocia.
5. Zły stan dróg w powiecie.
6. Słaba organizacja w sferze zbytu płodów rolnych.
7. Niski stan zaawansowania budownictwa komunalnego i socjalnego.
8. Małe zainteresowanie inwestorów zewnętrznych.
9. Niska rentowność produkcji rolnej.
10. Zbyt małe wspieranie przedsiębiorczości.
11. Brak ogólnie dostępnych informacji o zewnętrznych źródłach wsparcia finansowego na rozwój przedsiębiorczości.
12. Pogarszająca się struktura demograficzna ludności powiatu.

SZANSE

1. Położenie geograficzne powiatu przy wschodniej granicy Polski, która jest jednocześnie granicą Unii Europejskiej.
2. Walory środowiskowe.
3. Pozyskanie inwestorów zewnętrznych.
4. Zwiększenie promocji powiatu.
5. Stworzenie sprzyjających warunków do rozwoju przedsiębiorczości.
6. Integracja produkcji rolnej poprzez upowszechnienie grup producenckich.
7. Produkcja i rozpowszechnianie produktów regionalnych.
8. Dostępność do funduszy Unii Europejskiej.
9. Rozwój turystyki, agroturystyki i różnych form rekreacji.
10. Rosnąca popularność agroturystyki.
11. Zwiększenie możliwości wymiany gospodarczej i turystycznej poprzez integrację europejską, otwarcie na Białoruś i Ukrainę.

ZAGROŻENIA

1. Odptyw wykształconych młodych osób, które osiedlają się i znajdują zatrudnienie w bardziej atrakcyjnych regionach kraju.
2. Regresja w wymianie handlowej ze Wschodem.

3. Pogarszanie się stanu infrastruktury drogowej.
4. Niestabilna polityka państwa w zakresie wspierania rozwoju regionalnego.
5. Postępujące ubożenie społeczeństwa.
6. Przejściowość związana z akcesją do Unii Europejskiej.
7. Ograniczone możliwości zbytu na produkty i usługi.
8. Wysokie koszty utrzymania małych firm.

Na podstawie analizy SWOT zostały określone główne priorytety i cele związane z dalszym rozwojem Powiatu Łosickiego:

Priorytet 1. Poprawa jakości życia mieszkańców, głównie w zakresie zdrowia, sportu, kultury i edukacji oraz pomoc rodzinom wymagającym wsparcia.

- Cel 1. Poprawa warunków i jakości świadczonych usług medyczo – ratowniczych.
- Cel 2. Rozbudowa bazy szkolnej oraz rekreacyjno – sportowej
- Cel 3. Ograniczenie bezrobocia

Priorytet 2. Rozwój turystyki i rekreacji przy wykorzystaniu posiadanych walorów przyrodniczych i położenia geograficznego.

- Cel 1. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej Powiatu poprzez rozwój różnych form turystyki (przyrodniczej, kulturowej, rekreacyjnej, agroturystyki).
- Cel 2. Rozwój infrastruktury towarzyszącej, w tym szlaków turystycznych.
- Cel 3. Rozwój współpracy turystycznej i kulturalnej z Białorusią i Ukrainą.

Priorytet 3. Restrukturyzacja rolnictwa w kierunku rozwoju rolnictwa ekologicznego, przetwórstwa rolnospożywczego oraz drobnej wytwórczości.

- Cel 1. Dostosowanie rolnictwa Powiatu do wymogów oraz norm Unii Europejskiej.
- Cel 2. Rozwój bazy dla rozwoju przetwórstwa rolnospożywczego.
- Cel 3. Rozwój promocji regionalnych produktów pochodzenia rolnego, w tym żywności ekologicznej.

Priorytet 4. Aktywizacja gospodarcza społeczeństwa.

Cel 1. Wspieranie przedsiębiorczości lokalnej.

Cel 2. Tworzenie nowych miejsc pracy poza rolnictwem.

Cel 3. Tworzenie odpowiednich warunków dla napływu kapitału zewnętrznego.

Priorytet 5. Ochrona i promocja dóbr środowiska naturalnego oraz dziedzictwa kulturowego.

Cel 1. Poprawa jakości wód powierzchniowych.

Cel 2. Zachowanie oraz podwyższenie walorów krajobrazu.

Cel 3. Podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

Cel 4. Ochrona dóbr dziedzictwa kulturowego.

Cel 5. Zwiększenie oferty kulturalnej powiatu.

Priorytet 6. Zwiększenie atrakcyjności zamieszkiwania na terenie powiatu.

Cel 1. Poprawa stanu infrastruktury drogowej.

Cel 2. Podniesienie atrakcyjności ofert pracy.

Cel 3. Zwiększenie poziomu usług nierynkowych.

Cel 4. Wzrost poczucia bezpieczeństwa publicznego.

IV. REALIZACJA ZADAŃ I PROJEKTÓW

IV. REALIZACJA ZADAŃ I PROJEKTÓW

PLANOWANE PROJEKTY I ZADANIA INWESTYCYJNE W OKRESIE 2004 – 2006 i na lata następne						
LP	Nazwa planowanego działania	Zgodność z planem zagospodarowania przestrzennego	Harmonogram realizacji	Oczekiwane rezultaty	Instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu	Nakłady finansowe do poniesienia
SŁUŻBA ZDROWIA						
1	Kontynuacja rozbudowy Szpitala powiatowego. Wykonanie zamkniętego stanu surowego.	zgodne	2004	Dostosowanie szpitala do aktualnie obowiązujących wymogów sanitarno-epidemiologicznych zgodnie z rozporządzeniem Ministerstwa Zdrowia z 1992 r. W ramach tego zadania zostanie wykonany zamknięty stan surowy nowego pawilonu.	Starostwo Powiatowe w Łosicach SP ZOZ Łosice	2 677 000 zł
2	Kontynuacja rozbudowy szpitala powiatowego. Roboty branżowe i wykończeniowe.	zgodne	2005	Dostosowanie obiektu do wymogów sanitarno-epidemiologicznych.	Starostwo Powiatowe w Łosicach SP ZOZ Łosice	3 000 000 zł
3	Zakup aparatury medycznej.	-	2005	Zwiększenie zakresu udzielanych świadczeń medycznych, rozszerzenie zakresu badań diagnostycznych. Zdecydowana poprawa jakościowa udzielanych świadczeń.	Starostwo Powiatowe w Łosicach SP ZOZ Łosice	1 087 316 zł

Kontynuacja rozbudowy szpitala powiatowego. 4 Wyposażenie nowego pawilonu.	zgodne	2006 – 2007	2006 – 2007	Oddanie do użytku nowego pawilonu. Zdecydowana poprawa warunków pobytu pacjenta w szpitalu. Zwiększenie bazy łóżkowej o 25 łóżek i zaplecza diagnostycznego.	Starostwo Powiatowe w Łosicach SP ZOZ Łosice	3 300 000 zł
EDUKACJA						
Zespół Szkół Nr 1						
Budowa sali gimnastycznej	zgodne	2004 – 2005	2004 – 2005	Stworzenie lepszych warunków dla młodzieży szkolnej do uprawiania różnych rodzajów sportów.	Starostwo Powiatowe w Łosicach	600 000 zł
Doposażenie klasopracowni w nowoczesne pomoce i środki dydaktyczne (doprowadzenie sieci komputerowej do każdej pracowni przedmiotowej z dostępem do internetu).	-	2004 – 2006	2004 – 2006	Stworzenie lepszych warunków do nauki dla młodzieży szkolnej, zwiększenie atrakcyjności prowadzenia lekcji.	Starostwo Powiatowe w Łosicach	200 000 zł
Kapitalny remont dachu	zgodne	2005 – 2006	2005 – 2006	Poprawa warunków użytkowania, zabezpieczenie obiektu przed zalaniem.	Starostwo Powiatowe w Łosicach	200 000 zł
Remont zaplecza istniejącej sali gimnastycznej	zgodne	2006	2006	Poprawa estetyki i warunków sanitarnych pomieszczeń.	Starostwo Powiatowe w Łosicach	

	Remont instalacji wodno - kanalizacyjnej		zgodne	2006	Spełnienie wymogów sanitarno – higienicznych.	Starostwo Powiatowe w Łosicach	
	Remont elewacji budynku szkoły		zgodne	2006	Poprawa estetyki i warunków termooizolacyjnych.	Starostwo Powiatowe w Łosicach	
Zespół Szkół Nr 2							
1.	1 Termomodernizacja budynku szkoły		zgodne	2004	Poprawa efektów ekonomicznych eksploatacji	Starostwo Powiatowe w Łosicach	250 000 zł
2	1 Zamiana czynnika grzewczego w kotłowni z węglowego na gazowy		zgodne	2004	Zmniejszenie efektów ekonomicznych eksploatacji	Starostwo Powiatowe w Łosicach	100 000 zł
3	1 Doposażenie klasopracowni w nowoczesne pomoce i środki dydaktyczne (doprowadzenie sieci komputerowej do każdej pracowni przedmiotowej z dostępem do internetu).		-	2004 – 2006	Stworzenie lepszych warunków do nauki dla młodzieży szkolnej, zwiększenie atrakcyjności prowadzenia lekcji.	Starostwo Powiatowe w Łosicach	200 000 zł
4	1 Naprawa dachów i ich termomodernizacja		zgodne	2005 – 2006	Poprawa warunków użytkowania, zabezpieczenie obiektu przed zalaniem.	Starostwo Powiatowe w Łosicach	200 000 zł
5	1 Remonty pomieszczeń		zgodne	2005 – 2006	Poprawa estetyki i bezpieczeństwa pracy.	Starostwo Powiatowe w Łosicach	80 000 zł

Zespół Szkół Nr 3						
	Doposażenie klasopracowni w nowoczesne pomoce i środki dydaktyczne (doprowadzenie sieci komputerowej do każdej pracowni przedmiotowej z dostępem do internetu).			2004 – 2006	Stworzenie lepszych warunków do nauki dla młodzieży szkolnej, zwiększenie atrakcyjności prowadzenia lekcji.	Starostwo Powiatowe w Łosicach 200 000 zł
6.		-				
1	Remont łazienek			2005 – 2006	Spełnienie wymogów sanitarno – higienicznych.	Starostwo Powiatowe w Łosicach 50 000 zł
7.		-				
1	Odnowienie i uszczelnienie okien			2005 – 2006	Poprawa estetyki i warunków termooizolacyjnych	Starostwo Powiatowe w Łosicach 50 000 zł
8		-				
	Budowa zewnętrznych obiektów sportowych (boiska wielofunkcyjnego, sprinterskiej bieżni LA)			2006	Stworzenie lepszych warunków dla młodzieży szkolnej do uprawiania różnych rodzajów sportów na świeżym powietrzu.	Starostwo Powiatowe w Łosicach 800 000 zł
9.		zgodne				
Bursa Szkolna						
2	Remont łazienek, korytarzy, pokoi i kuchni			2005 – 2006	Spełnienie wymogów sanitarno – higienicznych; poprawa estetyki pomieszczeń.	Starostwo Powiatowe w Łosicach 100 000 zł
0.		-				
Ośrodek Szkolno - Wychowawczy						
2	Budowa kontenerowej sali gimnastycznej				Stworzenie lepszych warunków dla młodzieży szkolnej do uprawiania różnych rodzajów sportów.	Starostwo Powiatowe w Łosicach 120 000 zł
1.		zgodne		2005 – 2006		
2.	Remont dachu oraz pomieszczeń w szkole i internacie			2005 – 2006	Poprawa estetyki i warunków termooizolacyjnych	Starostwo Powiatowe w Łosicach 100 000 zł
2.		zgodne				

3.	Doposażenie klasopracowni w pomoce dydaktyczne; 2 utworzenie sali komputerowej	zgodne	2005 – 2006	Stworzenie lepszych warunków do nauki dla młodzieży szkolnej, zwiększenie atrakcyjności prowadzenia lekcji.	Starostwo Powiatowe w Łosicach	120 000 zł
Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna						
4.	2 Remont wnętrza budynku	zgodne	2005 – 2006	Pozyskanie nowych pomieszczeń do prowadzenia terapii indywidualnej i grupowej, szczególnie w zakresie psychoprofilaktyki i wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka	Starostwo Powiatowe w Łosicach	100 000 zł
INFRASTRUKTURA DROGOWA						
5.	2 Przebudowa z poszerzeniem drogi Nr 02 101 gr. pow. – Hruszew – gr. powiat dł. 1,89 km	zgodne	2005	Budowa pozwoli na znaczne skrócenie dojazdu do siedziby powiatu. Poszerzenie bruku zmniejszy ryzyko kolizji i poprawi płynność ruchu	Zarząd Powiatu Łosickiego	1 900 000 zł
6.	2 Przebudowa z poszerzeniem drogi Nr 02 102 Puczyce – Rusków - Hruszew dł. 0,71 km	zgodne	2005	Budowa wpisze drogę w sieć dróg o powierzchni bitumicznej. Poprawi dojazd do siedziby powiatu i pozwoli na połączenie z siecią innych dróg, skracając dojazdy mieszkańców m.in. do pracy, szkoły.	Zarząd Powiatu Łosickiego	710 000 zł
7.	2 Przebudowa drogi Nr 02 124 Stara Kornica – Leśna Podl., dł. 3,83 km	zgodne	2005	Przebudowa tej drogi jest niezwykle istotna, ze względu na ważność połączenia, stanowi wylot z powiatu łosickiego i woj. mazowieckiego do woj. lubelskiego i powiatu białskiego. Przenosi znacznie obciążenie ruchu drogowego.	Zarząd Powiatu Łosickiego	1 900 000 zł
8.	2 Budowa chodnika – droga Nr 02 109 Kózki – Serpelice – Janów Podl. w m. Serpelice, dł. 1,2 km	zgodne	2005 – 2006	Poprawa bezpieczeństwa pieszych oraz w związku z tym spadek liczby wypadków z ich udziałem. Budowa chodnika zapewni kontrakty w znacznej części dla przedsiębiorców z powiatu łosickiego.	Zarząd Powiatu Łosickiego	168 000 zł

9.	Budowa chodnika – droga Nr 02 301 Łosice – Niemojki – Korczew w m. Niemojki, dł. 0,75 km		zgodne	2005 – 2006	Poprawa bezpieczeństwa pieszych oraz w związku z tym spadek liczby wypadków z ich udziałem. Budowa chodnika zapewni kontrakty w znacznej części dla przedsiębiorców z powiatu łosickiego.	Zarząd Powiatu Łosickiego	53 000 zł
0.	Budowa drogi Nr 02 112 Kamianka – Grzybów, dł. 0,8 km		zgodne	2007 - 2008	Połączy m. Grzybów z drogą krajową Nr 19, skróci się czas przejazdu.	Zarząd Powiatu Łosickiego	510 000 zł
1	Przebudowa drogi Nr 02 311 Wyczółki – Bolesty, dł. 2,00 km		zgodne	2006	Jest to zniszczony odcinek o małej nośności podbudowy ale niezwykle istotny dla sieci dróg różnych kategorii. Pozwała ominąć trudny przejazd przez Łosice dla wielu miejscowości w gm. Olszanka. Droga ta może też pełnić funkcję objazdu w przypadku nieprzewidywalnych zdarzeń na drodze kraj. Nr 19	Zarząd Powiatu Łosickiego	1 300 000 zł
2.	Przebudowa drogi Nr 02 308 Łosice – Olszanka – Krzesk, dł. 4,50 km		zgodne	2006	Przebudowa tego odcinka poprawi bezpieczeństwo na drodze, zarówno dla kierowców jak i pieszych. Podniesiona zostanie jakość i łatwość komunikacji pomiędzy miejscowościami leżącymi wzdłuż tej drogi.	Zarząd Powiatu Łosickiego	3 000 000 zł
3.	Budowa chodnika – droga Nr 02 318 Międzyrzec – Huszlew – Łuzki w m. Huszlew, dł. 0,50 km		zgodne	2006	Poprawa bezpieczeństwa pieszych oraz w związku z tym spadek liczby wypadków z ich udziałem. Budowa chodnika zapewni kontrakty w znacznej części dla przedsiębiorców z powiatu łosickiego.	Zarząd Powiatu Łosickiego	80 000 zł
4.	Budowa chodnika – ulica Błonie w m. Łosice, dł. 0,85 km		zgodne	2006 – 2008	Poprawa bezpieczeństwa pieszych oraz w związku z tym spadek liczby wypadków z ich udziałem. Budowa chodnika zapewni kontrakty w znacznej części dla przedsiębiorców z powiatu łosickiego.	Zarząd Powiatu Łosickiego	90 000 zł

OCHRONA ŚRODOWISKA						
5.	Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu	-	2005 – 2007	Zwiększenie stanu czystości środowiska na terenie całego powiatu	Starostwo Powiatowe w Łosicach	50 000 zł
6.	Propagowanie selektywnej zbiórki odpadów na terenie powiatu łosickiego	-	2005 – 2007	Zwiększenie odzysku surowców wtórnych oraz zwiększenie stanu czystości środowiska.	Starostwo Powiatowe w Łosicach	50 000 zł
TURYSTYKA						
7.	Utworzenie centrum informacji i promocji Powiatu Łosickiego	zgodne	2005 – 2007	Promocja regionu w Polsce i za granicą; wspieranie przedsiębiorczości; nowe miejsca pracy.	Starostwo Powiatowe w Łosicach	50 000 zł
8.	Oznakowanie i wyznaczenie nowych szlaków turystycznych na terenach nadbużańskich	zgodne	2005 – 2008	Zwiększenie ilości turystów odwiedzających ten teren.	Starostwo Powiatowe w Łosicach	20 000 zł
ROLNICTWO						
9.	Stworzenie systemu wspierania grup producenckich rolników	-	2005 – 2006	Powstanie grup producenckich rolników. Przeprowadzenie szkoleń dla rolników zachęcających do korzystania z funduszy unijnych.	Starostwo Powiatowe w Łosicach	30 000 zł
0.	Stworzenie programu promocji powiatowych produktów rolnych	-	2005 – 2006	Wzrost zainteresowania produktami pochodzącymi z gospodarstw rolnych wśród turystów. Powstanie w gospodarstwach punktów sprzedaży produktów rolnych na potrzeby lokalne.	Starostwo Powiatowe w Łosicach	50 000 zł

PLANOWANE PROJEKTY I ZADANIA INWESTYCYJNE W OKRESIE 2007 - 2013							
lp.	Nazwa planowanego zadania	Harmonogram realizacji	Zgodność z planem zagospodarowania przestrzennego	Oczekiwane rezultaty	Instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu	Nakłady finansowe do poniesienia	
OCHRONA ZDROWIA							
1.	Zakup aparatury medycznej	-	2007	Poprawa jakości udzielanych świadczeń.	Starostwo Powiatowe w Łosicach		850 870 zł
2.	Zainstalowanie windy w przychodni	zgodne	2007	Stworzenie pełnej dostępności dla osób niepełnosprawnych.	Starostwo Powiatowe w Łosicach		100 000 zł
3.	Wymiana czynnika grzewczego i termorenowacja budynku przychodni.	zgodne	2008	Zmniejszenie kosztów eksploatacyjnych w przychodni specjalistycznej.	Starostwo Powiatowe w Łosicach		1 000 000 zł
4	Modernizacja starego budynku szpitala.	zgodne	2009-2010	Doprowadzenie budynku szpitala do wymogów stawianych w rozporządzeniu	SP ZOZ Łosice Starostwo Powiatowe w Łosicach		1 000 000 zł

							MZ z 1992 r. Wykonanie węzłów sanitarnych w salach chorych, instalacji gazów medycznych i wentylacji.	SP ZOZ Łosice	
EDUKACJA									
5.	Budowa sali gimnastycznej w Zespole Szkół Nr 2		zgodne	2007 - 2010				Starostwo Powiatowe w Łosicach	3 500 000 zł
INFRASTRUKTURA DROGOWA									
6.	Przebudowa drogi Nr 02 315 Olszanka – Szydłówka – gr. pow., dł. 5,0 km		zgodne	2007 – 2008			Podniesiony zostanie komfort jazdy, skrócie się dojazd i czas przejazdu. Wzmocni atrakcyjność gm. Olszanka i gmin ościennych.	Starostwo Powiatowe w Łosicach	3 000 000 zł
7.	Budowa drogi Nr 02 121 Bonin – Kazmierzów, dł. 4 km		zgodne	2007 – 2008			Skróci się czas objazdu do wyższej kategorii dróg. Zwiększy się atrakcyjność miejscowości oraz nastąpi połączenie ciągów komunikacyjnych.	Starostwo Powiatowe w Łosicach	4 000 000 zł
8.	Przebudowa drogi Nr 02 318 Międzyrzec Podl. – Huszlew – Łuzki, dł. 9,0 km		zgodne	2007 – 2009			Jest główną drogą gm. Huszlew i stanowi o atrakcyjności tej gminy. Dla wielu miejscowości jest jedyną drogą do siedziby powiatu, do Międzyrzec Podl., Siedlec i Warszawy. Przebudowa spowoduje przede wszystkim poprawę bezpieczeństwa ruchu, skrócenie czasu dojazdu i jakości komunikacyjnej.	Starostwo Powiatowe w Łosicach	6 000 000 zł

9.	Przebudowa drogi Nr 02 156 Ostromęczyn – Chłopków, dł. 2, 538 km	zgodne	2008 – 2010	Przebudowa spowoduje poprawę bezpieczeństwa ruchu, jakości komunikacyjnej oraz skrócenie czasu przejazdu.	Starostwo Powiatowe w Łosicach	1 400 000 zł
10.	Przebudowa ulicy Majora Zenona w Łosicach, dł. 0,624 km	zgodne	2009 – 2010	Nastąpi poprawa bezpieczeństwa kierowców oraz pieszych.	Starostwo Powiatowe w Łosicach	2 000 000 zł
11.	Przebudowa i budowa drogi Nr 02 305 Zakrze – Biernaty – do dr. woj. 698, dł. 2,80 km	zgodne	2010 – 2012	Skróci się czas objazdu do dróg wyższych kategorii, nastąpi odciążenie komunikacyjne centrum Łosic, zwiększenie atrakcyjności miejscowości oraz połączenie ciągów komunikacyjnych.	Starostwo Powiatowe w Łosicach	2 100 000 zł
12.	Budowa drogi Nr 02 392 Waśkowółka – Żurawiówka – Wygoda, dł. 2 km	zgodne	2011 – 2012	Poprawa bezpieczeństwa ruchu, jakości komunikacyjnej oraz skrócenie czasu przejazdu.	Starostwo Powiatowe w Łosicach	1 400 000 zł
13.	Budowa ścieżki rowerowej droga Nr 02 301 Łosice – Zakrze	zgodne	2011 – 2013	Poprawa bezpieczeństwa pieszych oraz w związku z tym spadek liczby wypadków z ich udziałem. Budowa chodnika zapewni kontrakty w znacznej części dla przedsiębiorców z powiatu łosickiego.	Starostwo Powiatowe w Łosicach	510 000 zł
14.	Przebudowa drogi Nr 109 Kózki – Janów Podl, dł. 6 km	zgodne	2011 – 2013	Poprawa bezpieczeństwa ruchu, jakości komunikacyjnej oraz skrócenie czasu przejazdu.	Starostwo Powiatowe w Łosicach	3 000 000 zł

15.	Budowa drogi Nr 02 391 Chotycze – Jeziory, dł. 3,00 km	zgodne	2012 – 2013	Skróci się czas dojazdu do dróg wyższych kategorii oraz podniesie się komfort jazdy.	Starostwo Powiatowe w Łosicach	2 100 000 zł
-----	--	--------	-------------	--	--------------------------------	--------------

V. POWIĄZANIE PROJEKTÓW Z INNYMI DZIAŁANAMI REALIZOWANYMI NA TERENIE POWIATU ŁOSICKIEGO

Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Łosickiego jest spójny ze Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego, która za jedno z głównych celów zakłada poprawę infrastruktury technicznej oraz sytuacji społecznej na wsi.

Dokument zgodny jest również z Planami Zagospodarowania Przestrzennego Gmin, wchodzących w skład Powiatu Łosickiego.

Cele Planu Rozwoju Lokalnego są także kompatybilne z celami strategicznymi Programu Ochrony Środowiska oraz Planu Gospodarki Odpadami dla Powiatu Łosickiego.

VI. OCZEKIWANE WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ PLANU ROZWOJU LOKALNEGO

Wskaźniki osiągnięć Planu Rozwoju Lokalnego Powiatu Łosickiego dzielimy na:

- wskaźniki produktu (określać będą produkty wdrożenia działań lub całości projektu/programu),
- wskaźniki rezultatu (określać będą bezpośrednie efekty realizacji projektu/programu osiągnięte w krótkim okresie czasu lub natychmiast po wdrożeniu),
- wskaźniki oddziaływania (określać będą efekty długoterminowe, możliwe do określenia – zmierzenia po pewnym okresie od zakończenia realizacji projektu/programu).

Ze względu na charakter zadań w okresie wstępnym (przygotowawczym) do realizacji projektu zakładane będą odpowiednie wskaźniki wszystkich trzech poziomów. Do realizacji projektów określone będą przede wszystkim wskaźniki dostępne, realne, mierzalne, aktualne i proste.

W przypadku projektów przewidzianych do finansowania w ramach szeroko pojętych funduszy strukturalnych (np. ZPORR) do procesu monitoringu służyć będą wyłącznie wskaźniki zgodne z Uzupełnieniami danego programu np. UZPORR. Wskaźniki te zostaną ściśle określone w fiszce projektowej wniosku odnosząc się do wskaźników niniejszego dokumentu.

Poniżej zestawiono wskaźniki zakładane dla odpowiednich, spójnych grup przedsięwzięć o podobnym charakterze.

L.p.	Rodzaj inwestycji / działań	Zakładane wskaźniki produktu	Zakładane wskaźniki rezultatu	Zakładane wskaźniki oddziaływania
1	Remont i modernizacja dróg powiatowych	1. Ilość kilometrów zmodernizowanych dróg 2. Ilość metrów zmodernizowanych / wybudowanych chodników	1. Powierzchnia terenów inwestycyjnych, do których poprawiono dostępność (ha) 2. Skrócenie czasu przejazdu między	1. Zmniejszenie nakładów na utrzymanie bieżące dróg o 1 % rocznie

			wybranymi punktami drogi	
2	Unowocześnienie systemu i bazy ochrony zdrowia	1. Zwiększenie liczby zmodernizowanych pomieszczeń, obiektów (sztuk) 2. Ilość zakupionego sprzętu medycznego dla szpitali o zasięgu lokalnym (szt.)	1. Zmiana w kosztach stałych ośrodków zdrowia z uwzględnieniem wskaźnika inflacji (%) 2. Zmiana w kosztach stałych szpitali (%)	1. Udział osób korzystających z usług służby zdrowia na miejscu (%)
3	Modernizacja bazy oświatowej (szkoły ponadgimnazjalne)	1. Ilość pomieszczeń dydaktycznych zmodernizowanych i dostosowanych do nowych standardów nauczania 2. Ilość obiektów sportowych zmodernizowanych / nowych oddanych do użytku (sztuk) 3. Ilość zmodernizowanych / nowych pracowni naukowych, kształcenia zawodowego, laboratoriów oddanych do użytku (sztuk)	1. Ilość uczniów i wychowanków korzystających z lokalnych obiektów edukacyjnych (osoby) 2. Ilość uczniów i/lub wychowanków korzystających z lokalnych/szkolnych obiektów sportowych (osoby) 3. Zmniejszenie kosztów utrzymania obiektów oświatowych (zł/rok)	1. Udział osób pozostających na miejscu celem edukacji (%), w tym: udział osób, które ukończyły na miejscu szkołę średnią oraz udział osób, które ukończyły na miejscu szkołę wyższą
4	Infrastruktura społeczna (modernizacja bazy i podnoszenie standardu instrumentów opieki społecznej)	1. Ilość pomieszczeń zmodernizowanych i przystosowanych do nowych wymogów – standardów opieki społecznej (sztuk)	1. Ilość wychowanków (podopiecznych, osób starszych) korzystających z lokalnych obiektów opieki społecznej (osoby)	1. Zmniejszenie nakładów na modernizację ośrodków/domów pomocy społecznej (%)
5	Rozwój bazy turystycznej	1. Liczba kilometrów ścieżek rowerowych	1. Ilość korzystających z informacji turystycznej (osoby) 2. Ilość korzystających z obiektów turystycznych (osoby)	1. Dochody z turystyki w powiecie (%)
6	Przedsięwzięcia inwestycyjne w zakresie ochrony środowiska	1. Ilość wdrożonych projektów selektywnej zbiórki odpadów i recyklingu oraz projektów gospodarki odpadami komunalnymi (szt.) 2. Długość sieci kanalizacyjnych (km) 3. Ilość wdrożonych projektów wsparcia zarządzania ochroną środowiska (szt.)	1. Zwiększenie strumienia przetwarzanych i/lub utylizowanych odpadów, Mg 1. Ilość osób korzystających z sieci i kanalizacyjnej wodociągowej (osoby)	1. Ilość przetworzonych odpadów (m ³ /miesiąc) 2. Ilość ścieków odprowadzonych i / lub oczyszczonych

**VII. PLAN FINANSOWY NA LATA 2004 – 2006
(OBLIGATORYJNIE) I NA LATA 2007-2013
(FAKULTATYWNIE)**

**ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PLANU ROZWOJU LOKALNEGO W LATACH 2004 – 2006
i w latach następujących**

LP	Nazwa planowanego działania	Szacunkowa wartość inwestycji	Harmonogram realizacji	Budżet Starostwa	Budżet państwa	Środki prywatne	Środki UE
OCHRONA ZDROWIA							
1.	Kontynuacja rozbudowy Szpitala powiatowego. Wykonanie zamkniętego stanu surowego.	2 677 000 zł	2004	667 000 zł	2 000 000 zł	-	-
2.	Kontynuacja rozbudowy szpitala powiatowego. Roboty branżowe i wykończeniowe.	3 000 000 zł	2005	750 000 zł	2 250 000 zł	-	-
3.	Zakup aparatury medycznej.	1 087 316 zł	2005	163 097 zł	-	-	924 219 zł ZPORR, Działanie 3.5
4.	Kontynuacja rozbudowy szpitala powiatowego. Wyposażenie nowego pawilonu.	3 300 000 zł	2006 – 2007	495 000 zł	-	-	2 805 000 zł ZPORR, Działanie 3.5
5.	Zakup aparatury medycznej	850 870 zł	2006	127 630 zł	-	-	723 240 zł ZPORR, Działanie 3.5
6.	Zainstalowanie windy w przychodni	100 000 zł	2007	25 000 zł	75 000,00	-	-

Zespół Szkół Nr 2						
15.	Termomodernizacja budynku szkoły	250 000 zł	2004	250 000 zł	-	-
16.	Zamiana czynnika grzewczego w kotłowni z węglowego na gazowy	100 000 zł	2004	100 000 zł	-	-
17.	Doposażenie klasopracowni w nowoczesne pomoce i środki dydaktyczne (doprowadzenie sieci komputerowej do każdej pracowni przedmiotowej z dostępem do internetu).	200 000 zł	2004 – 2006	50 000 zł	-	150 000 zł
18.	Naprawa dachów i ich termomodernizacja	200 000 zł	2005 – 2006	50 000 zł	-	150 000 zł ZPORA, Działanie 3.5
19.	Remonty pomieszczeń	80 000 zł	2005 – 2006	20 000 zł	-	60 000 zł ZPORA, Działanie 3.5
20.	Budowa sali gimnastycznej w Zespole Szkół Nr 2	3 500 000 zł	2007 - 2010	1 000 000 zł	-	2 500 000 zł ZPORA, Działanie 3.5
Zespół Szkół Nr 3						

21.	Doposażenie klasopracowni w nowoczesne pomoce i środki dydaktyczne (doprowadzenie sieci komputerowej do każdej pracowni przedmiotowej z dostępem do internetu).	200 000 zł	2004 – 2006	50 000 zł	-	-	150 000 zł
22.	Remont łazienek	50 000 zł	2005 – 2006	12 500 zł	-	-	37 500 zł ZPORA, Działanie 3.5
23.	Odnowienie i uszczelnienie okien	50 000 zł	2005 – 2006	12 500 zł	-	-	37 500 zł ZPORA, Działanie 3.5
24.	Budowa zewnętrznych obiektów sportowych (boiska wielofunkcyjnego, sprinterskiej bieżni LA)	800 000 zł	2006	200 000 zł	-	-	600 000 zł
Bursa Szkolna							
25.	Remont łazienek, korytarzy, pokoi i kuchni	100 000 zł	2005 – 2006	25 000 zł	-	-	75 000 zł ZPORA, Działanie 3.5

Ośrodek Szkolno - Wychowawczy									
26.	Budowa kontenerowej sali gimnastycznej	120 000 zł	2005 – 2006	30 000 zł	-	-	90 000 zł	ZPORR, Działanie 3.5	
27.	Remont dachu oraz pomieszczeń w szkole i internacie	100 000 zł	2005 – 2006	25 000 zł	-	-	75 000 zł	ZPORR, Działanie 3.5	
28.	Doposażenie klasopracowni w pomoce dydaktyczne; utworzenie sali komputerowej	120 000 zł	2005 – 2006	30 000 zł	-	-	90 000 zł		
Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna									
29.	Remont wnętrza budynku	100 000 zł	2005 – 2006	25 000 zł	-	-	75 000 zł	ZPORR, Działanie 3.5	
INFRASTRUKTURA DROGOWA									
30.	Przebudowa z poszerzeniem drogi Nr 02 101 gr. pow. – Hruszew – gr. powiat dł. 1,89 km	1 900 000 zł	2005	15%	10%	-	75% - ZPORR, Działanie 3.1.		
31.	Przebudowa z poszerzeniem drogi Nr 02 102 Puczyce – Rusków - Hruszew dł. 0,71 km	710 000 zł	2005	15%	10%	-	75% - ZPORR, Działanie 3.1		

32.	Przebudowa drogi Nr 02 124 Stara Kormica – Leśna Podl., dł. 3,83 km	1 900 000 zł	2005	15%	10%	-	75% - ZPORR, Działanie 3.1
33.	Budowa chodnika – droga Nr 02 109 Kózki – Serpelice – Janów Podl. w m. Serpelice, dł. 1,2 km	168 000 zł	2005 – 2006	15%	10%	-	75% - ZPORR, Działanie 3.1
34.	Budowa chodnika – droga Nr 02 301 Łosice – Niemojki – Korczew w m. Niemojki, dł. 0,75 km	53 000 zł	2005 – 2006	15%	10%	-	75% - ZPORR, Działanie 3.1
35.	Budowa drogi Nr 02 112 Kamianka – Grzybów, dł. 0,8 km	510 000 zł	2007 – 2008	15%	10%	-	75% - ZPORR, Działanie 3.1
36.	Przebudowa drogi Nr 02 311 Wyczółki – Bolesty, dł. 2,00 km	1 300 000 zł	2006	15%	10%	-	75% - ZPORR, Działanie 3.1
37.	Przebudowa drogi Nr 02 308 Łosice – Olszanka – Krzesk, dł. 4,50 km	3 000 000 zł	2006	15%	10%	-	75% - ZPORR, Działanie 3.1
38.	Budowa chodnika – droga Nr 02 318 Międzyrzec – Huszlew – Łuzki w m. Huszlew, dł. 0,50 km	80 000 zł	2006	15%	10%	-	75% - ZPORR, Działanie 3.1
39.	Budowa chodnika – ulica Błonie w m. Łosice, dł. 0,85 km	90 000 zł	2006 – 2008	15%	10%	-	75% - ZPORR, Działanie 3.1
40.	Przebudowa drogi Nr 02 315 Olszanka – Szydłówka – gr. pow., dł. 5,0 km	3 000 000 zł	2007 – 2008	15%	10%	-	75% - ZPORR, Działanie 3.1.
41.	Budowa drogi Nr 02 121 Bonin – Kazmierzów, dł. 4 km	4 000 000 zł	2007 – 2008	15%	10%	-	75% - ZPORR, Działanie 3.1
42.	Przebudowa drogi Nr 02 318 Międzyrzec Podl. – Huszlew – Łuzki, dł. 9,0 km	6 000 000 zł	2007 – 2009	15%	10%	-	75% - ZPORR, Działanie 3.1
43.	Przebudowa drogi Nr 02 156 Ostromęczyn – Chłopków, dł. 2, 538 km	1 400 000 zł	2008 – 2010	15%	10%	-	75% - ZPORR, Działanie 3.1

44.	Przebudowa ulicy Majora Zenona w Łosicach, dł. 0,624 km	1 000 000 zł	2009 – 2010	15%	10%	-	75% - ZPORR, Działanie 3.1
45.	Przebudowa i budowa drogi Nr 02 305 Zakrze – Biernaty – do dr. woj. 698, dł. 2,80 km	2 100 000 zł	2010 – 2012	15%	10%	-	75% - ZPORR, , Działanie 3.1
46.	Budowa drogi Nr 02 392 Wąskowólka – Żurawówka – Wygoda, dł. 2 km	1 400 000 zł	2011 – 2012	15%	10%	-	75% - ZPORR, Działanie 3.1
47.	Budowa ścieżki rowerowej droga Nr 02 301 Łosice – Zakrze	510 000 zł	2011 – 2013	15%	10%	-	75% - ZPORR, Działanie 3.1
48.	Przebudowa drogi Nr 109 Kózki – Janów Podl, dł. 6 km	3 000 000 zł	2011 – 2013	15%	10%	-	75% - ZPORR, Działanie 3.1
49.	Budowa drogi Nr 02 391 Chotycze – Jezioro, dł. 3,00 km	2 100 000 zł	2012 – 2013	15%	10%	-	75% - ZPORR, Działanie 3.1
OCHRONA ŚRODOWISKA							
50.	Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu	50 000 zł	2005 – 2007	25%	-	-	75% - ZPORR
51.	Propagowanie selektywnej zbiórki odpadów na terenie powiatu łosickiego	50 000 zł	2005 – 2007	25%	-	-	75% - ZPORR
TURYSTYKA							
52.	Utworzenie centrum informacji i promocji Powiatu Łosickiego	50 000 zł	2005 – 2007	25%	-	-	75% - ZPORR
53.	Oznakowanie i wyznaczenie nowych szlaków turystycznych	20 000 zł	2005 – 2008	25%	-	-	75% - ZPORR
ROLNICTWO							
54.	Stworzenie systemu wspierania grup producenckich rolników	30 000 zł	2005 – 2006	25%	-	-	75% - ZPORR
55.	Stworzenie programu promocji powiatowych produktów rolnych	50 000 zł	2005 – 2006	25%	-	-	75% - ZPORR

VIII. SYSTEM WDRAŻANIA

Plan Rozwoju Lokalnego w formie uchwały podejmuje Rada Powiatu Łosickiego, która upoważnia w uchwale Zarząd Powiatu Łosickiego do realizacji zamierzeń i zadań wynikających z planu.

Odpowiedzialnym za wdrożenie Planu Rozwoju Lokalnego Powiatu Łosickiego jest Zarząd Powiatu Łosickiego, a w części dotyczącej działań oświatowych – dyrektorzy jednostek oświatowych działających na podstawie ustawy o systemie oświaty, dla których organem prowadzącym jest Powiat Łosicki.

W części zadań związanych z unowocześnieniem systemu i bazy ochrony zdrowia odpowiedzialnym za realizację będzie Dyrektor SP ZOZ w Łosicach.

W szczególności do zadań Powiatu należeć będzie:

- realizacja własnych zadań,
- bieżąca kontrola i monitoring wdrażania projektów/programów,
- upowszechnianie informacji o Planie Rozwoju Lokalnego oraz promocja źródeł finansowania,
- przygotowywanie rocznych i końcowego raportu ze stanu wdrożenia Planu Rozwoju Lokalnego i przedstawienia go Radzie Powiatu.

Realizacja wszystkich zadań odbywać się będzie poprzez samodzielne realizowanie projektów przez kierowników jednostek organizacyjnych. Zarząd Powiatu Łosickiego będzie realizował zadania związane z podnoszeniem standardu technicznego dróg, ochronie środowiska, kultury oraz promocji Powiatu.

Zarząd Powiatu może w ramach posiadanych środków budżetowych oraz zgodnie z obowiązującymi przepisami dofinansować zadania przedstawione do realizacji przez kierowników jednostek organizacyjnych powiatu.

VIII.SPOSOBY MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

1. System monitorowania Planu Rozwoju Lokalnego Powiatu Łosickiego

System monitorowania dostosowany zostanie do zasad monitorowania projektów realizowanych w ramach funduszy strukturalnych, a w szczególności brane będą pod uwagę (monitorowane) zakładane wskaźniki zgodne z niniejszym dokumentem oraz z Uzupełnieniem Zintegrowanego Programu Rozwoju Regionalnego (dotyczy projektów finansowanych w ramach ZPORR).

W szczególności system monitorowania polegać będzie na zbieraniu w ustalonym okresie czasu danych o poszczególnych zadaniach (programach, projektach), porównywaniu ich z zakładanymi wskaźnikami oraz podejmowaniu przy udziale partnerów samorządowych, gospodarczych i społecznych decyzji o ewentualnych zmianach.

2. Sposoby oceny Planu Rozwoju Lokalnego

Ocena Planu Rozwoju Lokalnego Powiatu Łosickiego ma służyć przede wszystkim oszacowaniu osiągnięć wskaźników oddziaływania, czyli długotrwałych efektów poszczególnych projektów.

Obserwacja prowadzona będzie przez Starostwo Powiatowe w Łosicach, które będzie miało za zadanie dokonać oceny procesu wdrażania poszczególnych zadań oraz sporządzić raport końcowy z osiągnięcia poszczególnych zadań, za których wdrażanie odpowiada Starostwo Powiatowe w Łosicach.

Raporty z oceny Planu Rozwoju Lokalnego oraz poszczególnych projektów sporządzane będą zgodnie z zaleceniami Unii Europejskiej oraz ewentualnie innych instytucji zaangażowanych w realizację konkretnego programu.

3. Sposoby inicjowania współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi

Ważnym czynnikiem gwarantującym osiągnięcie planowanych efektów w wyniku realizacji określonych inwestycji będzie współpraca sektora publicznego z sektorem prywatnym oraz organizacjami pozarządowymi. Celem samorządu będzie zaangażowanie w/w instytucji w realizację przedsięwzięć na zasadzie partnerstwa, a także w roli współfinansującego określone zadania.

Współpraca z partnerami lokalnymi, organizacjami pozarządowymi, a także z władzami samorządowymi wszystkich szczebli w Powiecie Łosickim realizowana będzie poprzez prace:

- Radnych wszystkich jednostek samorządowych powiatu (gmin oraz powiatu),
- Stowarzyszenia Rozwoju Powiatu Łosickiego EQS,
- Powiatowej Rady Zatrudnienia,
- Powiatowej Komisji Bezpieczeństwa i Porządku, w której skład wchodzi przedstawiciele gmin, instytucji pozarządowych, służb bezpieczeństwa publicznego oraz przedstawiciele mieszkańców powiatu łosickiego.

4. Public Relations Planu Rozwoju Lokalnego

Wszystkie materiały informacyjne i promocyjne dotyczące Planu Rozwoju Lokalnego Powiatu Łosickiego wskazywać będą, jakie są główne cele operacyjne oraz cząstkowe planu.

Informacje przedstawiane będą na łamach lokalnego miesięcznika „Gazety Łosickiej” oraz w prasie i radiu o zasięgu regionalnym, a także na oficjalnej stronie internetowej Powiatu Łosickiego: www.losice.pl.